

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.

30e jaargang nr. 1

15 januari 2001

INHOUD

- G. Broget: In die Peperstrate.	2
- Kanunnik Vanden Gheyn: Inventaire Archéologique: Fragmenten van een Romaanse doopvont.	18
- Daniël Van Ryssel Ik zou daar een boek kunnen over schrijven. De charmes van de dagelijksheid. (Vervolg)	20
- Paul Huys: De Gentse Kunstschilder-leraar Constantin Sloedens (1785-1851).	30
- Hugo Collumbien Gentse Memoriedagen: 7 en 8 Mei.	32
- Daniël Van Ryssel: Yuste, waar keizer Karel V zijn laatste levensjaren doorbracht.	37
- Bibliografie.	42
- Vraag en Antwoord.	47
- Lezers schrijven ons.	47
- David Maes Nog enkele herinneringen aan Michel Casteels	50
- Zo was het vroeger	52

IN DIE PEPERSTRATE

Toen ik, in het kader van de bijdrage, getiteld: “Die Groete Strate Buten Turre”, in het kort de geschiedenis van de Hoogstraat schetste (1), werd terloops ook de Peperstraat vernoemd, zonder er evenwel verder op in te gaan, behalve de vermelding van de twee gebouwen op de hoeken die deze straat vormt met de Hoogstraat. Toch meen ik dat het om meer dan één reden wel de moeite waard is om er even op terug te komen.

Op het “Oud Stadsplan van Gent” ziet men bovenaan rechts de Peperstraat (Fig.A). Deze straat loopt van de Hoogstraat tot aan de hoek met de Burgstraat en deze met de Begijnengracht. Voorbij dit kruispunt kan men naar het Sint-Elisabethplein en de Begijnhofdries gaan waar in vroeger eeuwen het Sint-

Fig. A. Oud Stadsplan van Gent waarop men bovenaan rechts de Peperstraat bemerkt.

Elisabethbegijnhof gelegen was dat in 1234 gesticht werd door Gravin Johanna van Constantinopel.

De Peperstraat is een van de oudste straten van onze Stad. Zoals de Hoogstraat lag ook de Peperstraat "Buten Turre". Die straat behoorde destijds tot het "Marialand", dat zich uitstreckte tot aan het "Broek", een moerassige weide aan het einde van de Burgstraat. Gent kwam reeds vroeg in het bezit van het "Marialand" dat vrij uitgestrekt was.

In de "Acten en Contracten", Keure 1447-1448 (2), is er sprake van een "huus up Sente Maria-Land, staande ten voorhoofde van de Peperstrate".

In het "Cynsboek van het Rijke Gasthuis", Frans De Potter, Deel Acht, blz 414 (3), wordt melding gemaakt van een "huus ant oute Cruce up den houck van de Peperstraete geheten" de Cogghe, een brauwerie".

In "Gent van den Oudsten Tijd tot Heden", Deel Acht, blz 404, verwijst Fr. De Potter (4) naar een oorkonde uit de 15de eeuw, die de grenzen van het "Marialand" aanduidt en waarin ook melding wordt gemaakt van de Peperstraat: "Sente Marialand, palende en commende ande Burchstrate, behoudens trecht van der maladie, nu ghenaeamt 't Rycke Gasthuus, groot wesende tselve recht twee ende twintich ...hem onder andere bestreckende tander recht der Burchstrate, nu ghenaeamt de Peperstrate, ghetekent met twee cruce te wetene up elken ouc vander straten naar de Bruchsche poorte tot eenen driebanten blauwen steene ofte paele daar liggheende.

Item zijn ooc aen tvoors Marienland metter noortzijde ghelant tbeginhof van Se Lisbetten uppe met haer lieden gracht daeran liggheende, also streckende westwaerts uppe lancx duere, buuter Bruchsacher porten aen gheen zijde den walle tot aen de eerve commende an thuus ter ruwijnen liggheende toebehorende "Janne Vander Vennen, wesende ande noortzijde westwaerts uppe teerste huus daar de drie Coninghen staet".

Het Marialand werd aldus genoemd omdat de "Lazerij toegewijd was aan de H.Maria.

De Peperstraat was een weg tussen de, in de Hoogstraat gelegen Leprozerij, ook genoemd "Gothuus van O.L.Vrouw Ter Lazarie", later nog "Rijke Gasthuis" geheten en het voornoemd Sint-Elisabethbegijnhof.

De benaming "Peperstraat" gaat zeer ver terug in de tijd.

In "Gents Vroegste Geschiedenis in de Spiegel van zijn plaatsnamen" vermeldt Maurits Gysseling (5) in het "Glossarium" bij Peperstraat: "in die Peperstrate, 1291 S.O. 1745 zeer verbreide straatnaam in Vlaanderen (o.m. te Aalst, Balegem, Drongen, Eeklo, Ninove, Oudenaarde etc. cfr, De Pepert, 1458, land te Zulte, Piperlo, 1135 in Duitsland, Förstermann II,2, 484).

Vermoedelijk een "peper" gevende plant, eventueel "Mul" peperwortel of peperadis, "Mierik".

Men treft ook andere gelijkaardige straatnamen aan te Gent, Komijnstraat, die in de Peperstraat uitmondt, ook Comijnstraat genoemd, de Gemberstraat, het

Caneelsteeckskin, de Venkelstege.

Ook Fr. Blockmans (6) vermeldt in zijn werk "Het Gentsche Stadspatriciaat tot omstreeks 1302" naast de benaming "Peperstrate" blz. 561 4/5 bq de datum September 1291, Gent, St.P. Van Duyse en De Busscher nr 1/4.

Bij voornoemde auteurs wordt verwezen naar de "Inventaire Analytique des Chartes et Documents appartenant aux Archives de la Ville de Gand (Gand 1867, 1849-1867 in 4°).

Het origineel bouwplan van de huizen, eertijds gelegen op de hoek van de Peperstraat en van de Hoogstraat, daterend uit 1644, wordt vermeld in "De Hoogstraat & Omgeving, Catalogoog Tentoonstelling, Gemeentekrediet 1967" met een "Ten Geleide" door A. Wijffels, Stadsarchivaris (7).

In verband met de uitdrukking "ant oute Cruce" verwijst Fr. De Potter naar een oud gebruik, dat tot aan den beeldenstorm in de 16de eeuw gangbaar was. Vóór of naast een Kerk, een hospitaal of Godshuis, plantte men een houten of stenen kruis om de aandacht van de voorbijganger te vestigen op de nabijheid van een dezer vrome werken.

Het werd echter ook gedaan om de eigendommen aan te duiden die van een klooster, een gesticht of van een andere instelling afhingen.

Vermits de "Leprozerij" of Lazarie, ook "Rijke Gasthuis" genoemd, in de Hoogstraat tegenover de Peperstraat lag, was het dus normaal dat zich aan de hoek van laatstgenoemde straat een dergelijk houten kruis bevond.

Gelegen tussen het Rijke Gasthuis en het Sint-Elisabethbegijnhof, was de Peperstraat een vrij belangrijke en voornamelijk straat, die bij bepaalde gelegenheden werd aangedaan.

De Sacramentsprocessie, die later zou uitgroeien tot de "Ghendtsche Ommeganck" maar in de 16de en vroege 17de eeuw nog betrekkelijk eenvoudig was, kwam langs de Peperstraat. Ook in 1687, toen de "Ommeganck" reeds vernieuwd was geworden, lag de Peperstraat nog op de gevolgde weg.

Einde van de 17de eeuw, meer bepaald in 1695, konden de bewoners van de Peperstraat in de onmiddellijke nabijheid ook de "Groote Keer", een rondgang van een heel ander soort, zien voorbijtrekken. Waarin bestond die "Groote Keer" ? Dieven en boeven moesten de openbare geseling ondergaan waartoe ze door het vonnis van de Schepenen veroordeeld waren. Die geseling had plaats op een wagen die, vertrokken van het Stadhuis, langs een voorgeschreven weg trok door de Stad en tijdens dewelke de veroordeelden aan elke "Vierweg" met de roede geseld werden. Dat die "Grote Keer" voor de betrokkenen een ware lijdensweg moet geweest zijn, kan men zich inbeelden wanneer men weet dat de tocht 24 standplaatsen en geselingen telde waaronder een op "d'Hoogstrate", een voor de "Holstraete" en een aan de Burgstraat nabij het "Groot Begijnhof".

Hoe de geselden er uit zagen nadat ze op de "Cooremerct", eindpunt, van de wagen werden gehaald, kan men zich best voorstellen; een ellendig spektakel

moet het in ieder geval geweest zijn.

Het origineel bouwplan van de huizen, eertijds gelegen aan de hoek van de Peperstraat en van de Hoogstraat (1644), geeft een zeker beeld van sommige panden, die zich daar bevonden.

Uit de gegevens, verzameld in 1662 door Justo Billet (8), koophandelaar, heerlijkheidsmagistraat en tenslotte ook politiemeester van Gent, belast met het toezicht op de nieuwe gebouwen en op de herstelling van de oude, blijkt dat de Peperstraat in dat jaar 32 huizen telde.

Uit de beschrijving, die Justo Billet geeft van Gent in die tijd, blijkt ook dat onze stad in de jaren 1600-1662 heel wat veranderingen in gunstige zin onderging: zie ook H. Van Werveke: "Schets van een Sociale Geschiedenis" blz. 84 (9).

Gedurende de 17de eeuw en vooral in de eerste helft ervan kregen de Gentse straten een ander voorkomen, waarin de typische Gentse stijl opvallend was. In het begin van de 16de eeuw heette een der hoekhuizen van de Peperstraat en de Hoogstraat "De Drie Coninghen". Het gebouw was toen al vrij oud vermits er in een oorkonde van de 15de eeuw al sprake van is.

Men mag aannemen, dat de bewoners van de Peperstraat de beeldstormers hebben zien voorbijtrekken, die in Augustus 1566, naast andere Kerken en Kloosters, ook het Sint-Elisabethbegijnhof binnenvielen en het Rijke Gasthuis zwaar toetakelden en beroofden: (zie Marcus Van Vaernewijck "Van de Beroerlijke Tijden in de Nederlanden en voornamelijk in Gent 1566-1568" (10).

De Peperstraat was een vrij belangrijke en voorname straat. In de loop van de 16de eeuw moeten er in de Peperstraat wel aanzienlijke en rijke lieden gewoond hebben. Op de lijst van begoede personen, die in 1578, tijdens de Calvinistische Republiek (1577-1584) getaxeerd werden op belastingen, komt o.m. de genaamde de Waringhien voor, woonachtig in de Peperstraat en die in 1565, 1572, 1573, 1575, "Schepen van de Keure" was en in 1569 "Schepen van Ghedele".

Het systeem van geldelijke tegemoetkoming aan de eigenaars, die geneigd waren hun houten, door stenen gevels te vervangen, voor het eerst toegepast in 1540, werd met succes en op grote schaal tot in 1679 voortgezet. Steeds volgens zelfde auteur werd er van 1612 tot 1672 een totaal van twaalfhonderd dergelijke veranderingen uitgevoerd. Op die wijze maakte de Middeleeuwse stad spoedig plaats voor een andere, beheerst door de Gentse stijl van de 17de eeuw. Ook de tweetrapgevel verschijnt weer met een ruim gebruik van baksteen maar met sobere versiering. Tot daar H. Van Werveke.

De 18de eeuw wordt ook in onze Stad gekenmerkt door prachtige gevels en een uitzonderlijke rijkdom van haar burgerlijk patrimonium, van het groot herenhuis "Hotel" genoemd: het "Hotel Reylof", het "Hotel Saceghem", het "Hotel Wellington", het "Hotel De Nockere", het "Hotel Schamp", het "Hotel

van Goethem”, het “Hotel d’Hanessteenhuyse” met zijn prachtige interieurs, het “Hotel Falligan” e.a.

Er zijn de mooie, typische Gentse 17de eeuwse trapgevels zoals o.m. in de Hoogstraat de “brauerij De Pauw”, vroeger de “bruerie de Pale”.

De nieuwe puntgevel op de hoek van de Peperstraat en van de Hoogstraat, vroeger de “Groete Strate Buten Turre” genoemd, is er een illustratie van.

Deze, op de hoek van de Peperstraat, met een ontleisterde lijstgevel onder driehoekig fronton, werd door verbouwing deerlijk toegetakeld (nr 1-3) SAG, reeks 535, bundel 232, nr 11.

In de Peperstraat stonden een aantal grote, in overwegende mate 18de eeuwse gebouwen, die later verbouwingen hebben ondergaan, die zijn verdwenen of werden gesloopt. Ze hebben de plaats geruimd voor 20e eeuwse constructies zoals de Polikliniek Rerum Novarum en een bijhorend gebouw van de Chr. Mut., die in de plaats zijn gekomen.

Aan de westzijde van de straat, met de onpare nummers, staan er nog een aantal van die grote 18de eeuwse herenhuizen waarvan sommige een oudere kern bezitten, met meestal drie bouwlagen, een bepleisterde en beschilderde zijgevel, die echter in de loop van de 19de en van de 20ste eeuw verbouwingen en min of meer grondige veranderingen hebben ondergaan. Ze geven de Peperstraat toch nog een zekere allure, ook al zijn er aan dezelfde straatkant recentere 20-eeuwse gebouwen, die bij dat prachtig profiel niet aansluiten.

Aan het nr 1-3, het hoekhuis Hoogstraat-Peperstraat, dat een merwaardigheid vertoont. Aan de kant van de Hoogstraat bezit het een puntgevel in baksteen en zandsteen van drie traveeën onder zadeldak met pannen, dagtekenend uit 1644. Aan de kant van de Peperstraat vertoont het pand een gevel, die ontleisterd werd en samenvalt met een 18de eeuwse, eveneens ontleisterde gevel, onder een driehoekig fronton.

Aan de kant van de Peperstraat, op het eerste verdiep, werd een vroeger venster toegemetsd en werd het gelijkvloers verbouwd tot een commerciële inrichting. De gevelstructuur werd er zwaar verminkt zoals men kan zien op (Fig. 1) Niet afgedrukt. De winkel, die er destijds gevestigd was, is nu gesloten, SAG, Reeks 535, bundel 232, nr 25, 1, “Bouwen door de Eeuwen heen”, blz 328, Deel 4na, 4nb.

Aan het nr 5, aan de Westkant, een woning waar destijds een haarkapperssalon gevestigd was en waar thans een privé-woning staat.

We komen vervolgens aan het nr 7, een woning met drie traveeën en drie bouwlagen waar destijds de Heer Ernest Grootaert woonde, “ingénieur des Chemins de Fer de l’Etat, rue du Poivre n°7 à Gand”.

Een paar stappen verder en we bereiken het nr 9, een woning met drie traveeën, twee bouwlagen, onder gewelfd dak, Vlaamse pannen (Archiefstukken), met voorgevel van 1782, thans een privéwoning “Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb blz. 330”.

Volgens een smid, woonachtig in de Hoogstraat nr 50, was destijds tussen de jaren 1925-1930 aldaar een herberg gelegen "Marouff" geheten waar het schoonste "café-orgel" van Gent stond, een orkestorgel, dat al de grote opera's speelde, een merkwaardig stuk.

Steeds aan de Westkant van de straat bevindt zich aan het nr 11 een huis van drie bouwlagen en drie traveeën, onder gewelfd afdak met bepleisterde en beschilderde gevel, SAG, Reeks 535, bundel 232 nr 28. Aan de voorgevel, die zou dagtekenen uit de 18de eeuw (Fig. 2, hier echter niet afgedrukt) een gedenkplaat, geschonken door de V.T.B. met volgende vermelding: "Hier werd in 1845 de "Vlaamsche Leeuw" gedicht door Hip. Van Peene", bijgenaamd Pier Lampet.

Daar moeten we nu toch om een dubbele reden bij stilstaan.

Eerst en vooral, de datum van 1845 is blijkbaar niet juist. In zijn artikel, gewijd aan Hip. Van Peene, Gent 1978, heeft Michel Steels (11) er aan herinnerd, dat Ada Deprez in haar studie "De Vlaamsche Leeuw", Feiten en herinneringen, stemmingen uit de jaren 1840-1848" heeft aangetoond, dat het werk niet in 1845 maar wel in 1847 werd geschreven. Het werd getoonzet door Karel Miry.

In "Het Leven van Sint Arnold, mitsgaders de Beschrijving van Tieghem" met tien platen versierd door Hector Claeys, Rousselare, Jules De Meester, drukker, uitgever in de Sint Alphonsstraat, 1895 (Fig. 3), lezen we op blz 110 en 111: "Juffrouw Elisa Miry, dochter van Mijnheer Karel Miry, leeraar aan de Muziekschool van Gent, den vermaarden toondichter van het Vaderlandsche lied "De Vlaamsche Leeuw" was aangedaan van een erge oogkwaal. Den 12 September 1888 tork zij met haar vader naar de Sint-Arnoldus kapel te Tieghem. Nauwelijks had ze haar oogen met het water der fontein gewasschen of ze wierd schielijk genezen".

Van deze wonderbare genezing gaf K. Miry het volgende getuigschrift: "Ma fille était affectée d'un oeil coulant. La veille de son opération elle est venue avec moi à la Chapelle à Tieghem, Saint Arnold. En lavant ses yeux au moyen de l'eau de la fontaine elle a été l'objet d'une guérison subite". Tieghem le 12 septembre 1888, signé "Charles Miry, Professeur de Conservatoire, Gand".

Ten tweede: Wie was Hip. Van Peene? Hij werd op 1 januari 1811 te Kaprijke geboren. Reeds vroeg, namelijk toen hij nog op het Gents Atheneum zat, ontwikkelde zich bij hem een literair talent. Samen met een aantal vrienden stichtte hij een toneelgezelschap: "Les Bons Amis". Het gaf vertoningen in het Vlaams en in het Frans. In 1833 werd het eerste werk van Hip. Van Peene opgevoerd: "Le Choléra" (12).

Op 29 maart 1837 huwde Van Peene met Virginie Miry; tante van de toondichter Karel Miry. Onder de benaming "Broedermin en Taelijver" had het Toneelgezelschap in 1840 deelgenomen aan een wedstrijd te Oostende en niet zonder succes. Het haalde er een derde prijs met een treurspel terwyl Me-

Fig. 3. Het Leven van Sint Arnold mitsgaders De Beschrijving van Tieghem door Hector Claeys, met tien platen versierd. Rousselare, Jules De Meester, Drukker & Uitgever in de Sint-Alphonsusstraat - 1895.

vrouw Van Peene de prijs behaalde voor de beste actrice en Karel Onderet deze voor de beste toneelspeler.

Het gezelschap gaf voorstellingen in de Parnassusschouwburg op de Oude Houtlei.

Van Peene was onder alle oogpunten en op alle gebied de grote bezieler van het gezelschap. Hij leidde de herhalingen, waakte over de toneelschikking en had in het bijzonder aandacht voor de houding van de toneelspelers. Zelf speelde hij trouwens ook mee in een aantal stukken.

Sommige toneelstukken waren min of meer vrije vertalingen van Parijse werken. Andere waren ontleend aan de Vlaamse literatuur: "Tijl Uilenspiegel", "Sieske van Rosenwael". Er waren ook historische drama's: "Jacob van Artevelde" (1841); "Willem van Dampierre" en "Charles Quint", een Franse Opera.

Steunend op de gegevens, vermeld in het Gedenkboek van Lauwers heeft Fl. Prins het over de omstandigheden waarin de "Vlaamsche Leeuw" tot stand kwam. Vele generaties hebben het lied, dat meer dan 150 jaar oud is, sinds zijn ontstaan gezongen.

Van Peene schreef 54 toneelstukken in het Nederlands en een vijftal in het Frans. Zijn werken, die tot op het einde van de 19de eeuw het repertorium van de Schouwburg te Gent en van elders in Vlaanderen hebben gevuld, hadden bij de toneelliefhebbers een groot succes.

Nadat de voorstellingen van het Toneelgezelschap "Broedermin en Taalijver" eerst doorgingen in de "Parnassusschouwburg" op de Oude Houtlei, hadden ze daarna plaats in de Minardschouwburg, in het nieuw Theater, van 1847 tot in 1871.

"Broedermin en Taalijver" was evenals "De Fontaine" een van de voornaamste Gentse Verenigingen, die in de loop van de 19de eeuw een Vlaamse toneeltraditie hebben tot stand gebracht.

Het dient gezegd, dat H. Van Peene en Karel Onderet er alles hebben op gezet om te Gent een "Vlaamse Schouwburg" te bouwen. Een voorstel waarop Minard is ingegaan.

H. Van Peene overleed op 19 februari 1864, op amper 53-jarige leeftijd. In de begrafenisstoet stapten de vertegenwoordigers op van talrijke Vlaamse Verenigingen.

Tot daar in het kort een stukje historiek, verbonden aan het huis nr 11 in de Peperstraat.

Voorbij het nr 11 zien we verschillende 19de eeuwse woningen van drie bouwlagen meestal met een bepleisterde lijstgevel.

Aan het nr 13, een enkelhuis met drie bouwlagen, drie traveeën, een zadeldak (met pannen), uit de 2de helft van de 19de eeuw, een bepleisterde en beschilderde lijstgevel boven een geprofileerde arduinen plint, thans een privé-woning (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb blz 331).

Aan het nr 15, een breedhuis met lijstgevel, drie traveeën en drie bouwlagen onder zadeldak (met pannen), uit de 2de helft van de 19de eeuw ("Bouwen door de Eeuwen Heen" Deel 4 na 4 nb blz 331), thans een privé-woning.

Aan het nr 17, een enkelhuis met twee traveeën, drie bouwlagen, een zadeldak, uit de 2de helft van de 19de eeuw; een bepleisterde en beschilderde lijstgevel met imitatiebanden op de begane grond (Bouwen door de Eeuwen Heen 4na 4nb) blz 331, thans een privé-woning.

Aan de nrs 19-21, twee samen ontworpen enkelhuizen, van elk twee traveeën en twee bouwlagen, onder een pseudo-mansardedak, op de plint "Jean De Smet, bouwmeester, 1901, Gent" (Bouwen door de Eeuwen Heen Deel 4 na 4nb, blz 331).

Aan het nr 23, treffen we een oud herenhuis aan van heden vijf traveeën en drie bouwlagen met een bepleisterde en beschilderde lijstgevel, een eerste maal verbouwd in 1831 en in 1841 verhoogd met één bouwlaag, een voorgevel met lijstgevel en enkel-huisopstand, (Fig. 4, niet afgedrukt.) SAG reeks nr G12 nr 4813-4819 (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb, blz 339) met een oudere bouwkern waar destijds een dokterspraktijk gevestigd was.

Verder het nr 25-27, aanvankelijk groot herenhuis met Empire-gevel van 1822, aangepast in 1845, acht traveeën, drie bouwlagen, bepleisterde voorgevel, geaccentueerde Bel-Etage, met rongboogvensters, achtergevels eveneens verhoogd tot drie bouwlagen, SAG reeks G12 nrs 4809-7249 (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb, blz 332), thans school voor Buitengewoon Sec. Onderwijs.

Daarna het nr 29-45 (Fig. 5, niet afgedrukt): Dubbelhuis van zeven traveeën, drie bouwlagen, onder zadeldak, teruggaande tot de 18de eeuw, verbouwde lijstgevel van 1827. Een grote poort met centrale arduinen deuromlijsting uit de 18de eeuw. In de achterbouw een groot monumentaal pakhuis. Van Hove-Van Heurck (1912) met opmerkelijk interieur, gietijzeren kolommen, SAG reeks G12 4811 (Bouwen door de Eeuwen Heen 4na 4nb blz 332-333), thans een privé-woning.

Aan het nr 47 een Enkelhuis met vier traveeën en drie bouwlagen, onder laag zadeldak (met pannen), twee dakkapelletjes, een bepleisterde en beschilderde voorgevel, verbouwd vlg. bouwaanvraag van 1805 (oudere kern) SAG, reeks G12, nr 981 (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb blz 334), thans een privé-woning.

Aan het nr 49-51, een Diephuis met drie bouwlagen en vier traveeën, een verbouwde voorgevel van 1777, heden opnieuw bepleisterde en beschilderde voorgevel met volledig gewijzigde begane grond met winkelpui, vereenvoudigde ornamenten, SAG 535 bundel 232, nr 22, (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb blz 334) thans een privé-woning.

Aan het nr 49 bevindt zich thans een kruidenierswinkel en aan het nr 53, een gebouw in baksteen, stijl Zakelijk Type, op de plint gesigineerd en gedateerd

M. Braeckman, Gent 1933 (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb blz 334), thans een privé-woning.

Aan het nr 55, een enkelhuis van drie traveeën en drie bouwlagen, beschilderde en bepleisterde gevel uit de 18de eeuw, met oude kern (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb, blz 334).

Over zijn geheel gezien heeft de Westelijke straatwand, met zijn oude en grote, zij het dan verbouwde herenwoningen, toch een zekere allure bewaard.

Met de Oostelijke straatwand is het slechter gesteld. Deze heeft voor een groot deel zijn oorspronkelijk karakter verloren.

Ook daar bevonden zich destijds nochtans mooie oude herenwoningen. Vele werden echter gesloopt en moesten de plaats ruimen voor panden in moderne stijl o.m. voor "De Polikliniek Rerum Novarum" met aan de gevel een groot en kleurrijk glasmaam.

Het complex aan de hoek van de Peperstraat, Comijnstraat en Blindeken, met uitzondering van het hoekpand zelf, werd ingenomen door moderne administratieve gebouwen.

De straat vertoont een heterogeen karakter met bebouwing uit de 18de, 19de en 20ste eeuw.

De woning aan het nr 2, aanvankelijk een breedhuis met twee bouwlagen en acht traveeën, brede voorgevel in de Peperstraat, vlg. archiefstukken gedaateerd 1779, in de loop van de 19de eeuw verhoogd met een bouwlaag en gesplitst in verschillende panden, SAG, reeks 535, bundel 232 (Bouwen door de Eeuwen Heen, Deel 4na 4nb) blz 329.

Over dit hoekhuis in kwestie heb ik het destijds gehad in de bijdrage "De Groete Strate buten Turre", verschenen in "Ghendtsche Tydinghen" jaargang 1995 nr 6. Destijds was in dat pand de Studio van "Radio Plus" gevestigd.

Aan het nr 4, een recent geconstrueerd herenhuis van 1755, oorspronkelijk met twee bouwlagen, zeven traveeën onder mansardedak, met bepleisterde voorgevel, rondboogdeur en koetspoort. Heden volledig nieuw gebouw met gelijkaardige voorgevel, drie bouwlagen en parement van Franse steen op een plint van hardsteenblokken, SAG reeks 535, bundel 232, nr 14, (Bouwen door de Eeuwen Heen, "Deel 4na 4nb, blz 329"). Heden een privé-woning.

Aan het huis nr 6, heden een gebouw, eveneens gereconstrueerd in 18de eeuwse stijl, naar oorspronkelijke Lodewijk XVde-gevel met twee bouwlagen en zeven traveeën waarvan de drie middenste opgetrokken zijn met een driehoekig fronton. Er weze aan herinnerd, dat het in deze herenwoning was (Fig. 6) dat Maurice Maeterlinck, die leefde van 1862 tot 1949, in 1862 geboren werd.

Het spreekt van zelf dat we bij deze markante stadsgenoot, die in het Frans schreef even moeten stilstaan. We zien Maurice Maeterlinck in zijn studio te Medan (Fig. 7, niet afgedrukt). Het is dit jaar vijftig jaar geleden dat hij overleed.

Maurice Maeterlinck stamde uit een oude Notarisfamilie, die terugging tot de

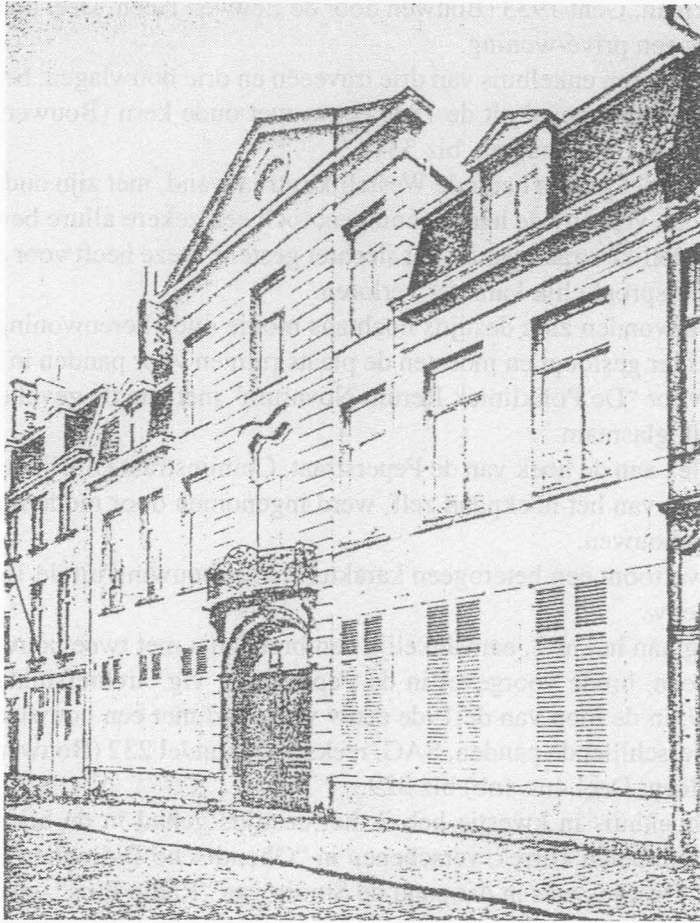

Fig. 6. Foto van de herenwoning in de Peperstraat nr 6 waar destijds Maurice Maeterlinck in 1862 geboren werd. In "Hommage à Maurice Maeterlinck" 1862-1949. Brochure Programme de l'Institut National Belge de Radiodiffusion, Bruxelles pg 5.

14de eeuw. Hij volgde de Latijns-Griekse Humaniora aan het Sint-Barbara-college te Gent bij de Paters Jezuïeten waar hij behoorde tot de "wonderklas", de Rhetorica 1880-1881.

Aan dat College heeft hij blijkbaar geen goede herinneringen over gehouden. In dit verband schrijft Georgette Leblanc in de Inleiding tot de "Morceaux Choisis" van Maurice Maeterlinck (13): "Un seul mauvais souvenir dans ces années d'heureuse sagesse, une seule rancune qui obscurcit les belles années d'adolescence, Maeterlinck ne pardonnera jamais aux Pères Jésuites du Collège Sainte-Barbe leur étroite tyrannie. Je lui ai souvent entendu dire, qu'il ne recommencerait pas la vie au prix de ses années de Collège. Il n'y a selon lui qu'un crime que l'on ne peut pas pardonner, c'est celui qui empoisonne les

joies et détruit le sourire d'un enfant”.

Men kan het daarmee eens zijn of niet, dat is natuurlijk een andere kwestie. Persoonlijk heb ik mij bij die tucht steeds kunnen neerleggen, ook al was ze soms hard.

Waar zijn de vrienden van weleer ? Sommigen heb ik later nog weer gezien, anderen nooit meer.

We dweepten met Karel Van De Woestijne, met A. Van Schendel en met Alain Fournier, auteur van “Le Grand Meaulnes”.

Toen ik te voet naar het College ging, kwam ik voorbij de Minard waar men destijds “Een schuunmoeder uit de Duust” opvoerde en “Gent dat beeft” van Henri Van Daele (14), die sommige van zijn stukken op de achterkant van rollen behangpapier schreef die hij toonde aan wijlen mijn vader, die toen in de Post van Gent 3, aan het Zuidpark, werkte.

Als Oud-leerling van het Sint-Barbara-College, Rhetorica 1941-1942 Lat. Gr. heb ik een zeer goede herinnering bewaard aan die school met de oude traditie. Het waren mooie jaren. Ze betekenden voor mij een uitstekende voorbereiding op het leven.

Op die foto van de Rhetorica 1880-1881, verschenen in het contactblad “Allegrò Barbaro” van de Oud-leerlingen van het Sint-Barbara-College, 39ste jaargang nr 4 blz 9, (Fig. 8, niet opgenomen), zien we de dichter Ch. Van Lerberghe en Grégoire Leroy evenals M. Maeterlinck, die, eens de Humaniora beëindigd, Rechten studeerde aan de Gentse Universiteit.

Het was de bedoeling van zijn ouders om van hem een advocaat te maken. Hij liet zich inschrijven aan de Balie van zijn geboortestad maar alles bestemde hem voor tot de literatuur, een plan, dat bij hem reeds vroeg was gerijpt.

De wintermaanden bracht hij door te Gent. De zomermaanden in Oostakker en dit heeft op hem een zeer grote invloed gehad.

Georgette Le Blanc legt het zeer goed uit: “Ainsi l'âme du petit garçon, à la fois joyeux et grave, turbulent et rêveur, s'éveille entourée de toutes les choses qui sollicitent un jour les études et la vie du poète... . La campagne, la moisson, les fleurs, les ruches le fleuve et surtout, seuls évènements de la vie familiale, les grands navires qui passent lentement, chargés d'inconnu apportant du large les pensées des conflits du monde.

Si les choses pour environner l'enfant semblent alors précéder le destin, plus tard nous verrons avec quelle complaisance elles viennent rejoindre l'oeuvre, illustrant pour ainsi dire les jours du poète de toutes les réalités jardi évoquées dans ses drames”.

Maurice Maeterlinck beoefende de literatuur met glans. Zijn oeuvre bestrijkt de klassieke domeinen: toneel, het essay zowel wetenschappelijk als filosofisch.

In 1889 verschijnt zijn verzenbundel: “Serres Chaudes” (15), die hem bij een groot publiek bekend maakt en waarin reeds de sfeer aanwezig is die men ook

aantreft in het eerste drama: "La Princesse Maleine (1890) (16), dat met veel lof wordt ontvangen en dat, vanwege Octave Mirbeau, die de jonge auteur vergeleek met Shakespeare, in "Le Figaro" een uiterst lovende kritiek kreeg. Het maakte de schrijver meteen beroemd.

Vermelden we onder zijn toneelstukken o.m. nog "Pelléas et Mélisande (1898) waarvoor Gabriel Fauré zijn beroemde en zeer mooie "Suite d'Interlude" schreef terwijl Claude Debussy voor "Pelléas" een lyrisch drama creëerde. Het einde van zijn leven bracht M. Maeterlinck door in de Residentie "Orlamonde" nabij Nice (Fig. 9, niet afgedrukt).

"Pelléas et Mélisande" (17) en "L'Oiseau Bleu" (18) zijn twee meesterstukken uit het toneelwerk van M. Maeterlinck.

Van zijn hand verschenen ook: "Le Temple" (19), "La Vie des Abeilles" (20) 1901, "Le Double Jardin" (21) 1904, "L'Intelligence des Fleurs" (22) 1908. In 1947 verscheen "La Vie des Termites" (23) en in 1930 "La Vie des Fourmis" (24).

Vanaf 1896 verbleef M. Maeterlinck definitief in Frankrijk.

Reeds in 1886 had Maeterlinck in Parijs contact gehad met de meest markante symbolisten.

Ook Lodewijk Van Deyssel neigde naar het symbolisme en was een bewonderaar van Maurice Maeterlinck. Tot die bewonderaars behoorde ook A. Tsjechov.

Maurice Maeterlinck vertaalde ook "L'Ornement des Nocces Spirituelles" de "Ruysbroeck l'Admirable" 1891 (25).

In 1911 werd aan Maurice Maeterlinck de Nobelprijs voor letterkunde toegekend. Hij is tot op heden de enige landgenoot, die in dit vak deze grote onderscheiding ontving. Hij had gedurende vele jaren als vriendin Georgette Leblanc, die over hem zeer mooie bladzijden heeft geschreven. Later huwde hij met Renée Dahon.

Benevens zijn reeds eerder genoemde werken verschenen ook vertalingen van "Les Disciples à Sais" 1891 (26), "Les Fragments de Novalis" 1895 (27), "L'Anabelle" de John Ford, 1895, (28) evenals "Le Trésor des Humbles" 1896 (29) en later ook "Pages Choiesies", 1955 (30).

Sprekend over het werk van Maurice Maeterlinck besluit Georgette Leblanc zeer treffend: "J'en ai indiqué la marche en quelques traits, on peut la suivre sur l'espace... nous avons discerné l'idée du Dieu Chrétien mêlée à celle de la fatalité antique".

"Aan het nr 6 in de Peperstraat, waar zich destijds het geboortehuis van Maurice Maeterlinck bevond, werd ter hoogte van het balcon een gedenkplaat van voornoemde schrijver aangebracht".

Het is goed dat Gent in het Museum Arnold Vander Haegen aan de beroemde en universeel bekende stadsgenoot een bijzondere plaats heeft toegekend, hem bij de hedendaagse generatie in herinnering brengt door de installatie van een

mooi kabinet en zijn dood herdacht heeft door de inrichting van tentoonstellingen.

Op de plaats waar het geboortehuis stond van Maurice Maeterlinck, het vroeger nr 6 en waar later tot in de jaren '60 van deze eeuw een dokterspraktijk gevestigd was, bevindt zich thans een gerestaureerd complex (1996) van twee bouwlagen en zeven traveeën waar de zetel van de Christelijke Mutualiteit ondergebracht is.

Aan de nrs 10 tot 12, de "Polikliniek Rerum Novarum", een moderne constructie, gebouwd in het begin van de jaren '70, met aan de voorgevel de grote glasramen, gevat in beton.

Egide Van Larebeke was destijds gedomicilieerd in de Peperstraat en bezat er een herenhuis aan het nr 18, met uitgang in de Comijnstraat evenals het huis aan het nr 16.

Hij had een grote verzameling schilderijen waaronder zich o.m. werken bevonden van de Crayer, Teniers, Ruysdael en Breughel. Het was een van de grote schilderskabinetten in onze stad. Op 30 Juli 1847 werd die verzameling verkocht.

Voornoemde eigendommen werden geërfd door Felix De Ruyck en in 1869 aan A. Bressers, nr 16, en in 1872 aan Sophie en Francies De Coorebyter, nr 18, verkocht. Deze gegevens werden mij medegedeeld door de Heer Olivier-Gérard Willemot, Gérard Willemotlaan nr 90 te Mariakerke-Gent.

Naar de E.H. Kanunnik C. Bressers, Hoogstraat nr 47, verklaarde, woonden zijn grootouders Adr. Bressers-Chr. Blanchart (1886) eerst op de Visserij en daarna in de Peperstraat. Zijn ouders, de Heer en Mevrouw Léon Bressers – Maria Woestenberg woonden in de Peperstraat nr 16 later nr 22.

De Heer Leon Bressers was kunstschilder, lid van de Maatschappij van Geschiedenis en Oudheidkunde 1895, 1897, 1903, 1911 en 1924. Hij werkte samen met de Heer Jean-Baptiste Baron Béthune en met het Sint-Lucasinstituut op het gebied van de Neo-Gotiek.

Aan het nr 34, het hoekhuis met de Comijnstraat, heden met vernieuwde voorgevel van drie traveeën en drie bouwlagen, onder plat dak, een deels behouden achtergedeelte met twee bouwlagen en zadeldak, opklimmend tot de 18de eeuw ("Bouwen door de Eeuwen Heen Deel 4na 4nb nr 324 blz 333").

Vanaf het nr 34 tot aan de Comijnstraat heeft de Peperstraat eveneens door de nieuwbouw haar vroeger karakter verloren. Ook daar bevonden zich destijds enkele mooie herenwoningen.

Daarnaast het nr 36, hoekhuis met drie bouwlagen, drie traveeën, brede voorgevel en zadeldak, een oude kern opklimmend tot de 17de eeuw en een zijpuntgevel met muurankers.

Voorts het nr 38 waar destijds de drukkerij Sint-Lutgardis gevestigd was, Dir. de Heer Van Durme, waar vele jaren geleden mijn trouwbrieven gedrukt werden. Aan het nr 38-42 is het atelier gevestigd van de Heer Vermeulen, restaurateur van meubelen.

Aan de hoek van de Peperstraat nr 46 en van de Burgstraat nr 51 (Fig. 10, niet afgedrukt), een grote woning met historisch karakter, breed huis met lijstgevel, drie bouwlagen, vier traveeën, oud zadeldak, Vlaamse pannen, bepleisterde voorgevel 19de eeuw en met een oude kern. De verbouwing op het gelijkvloers heeft het geheel geschaad, niettemin blijft het een mooi pand. In de Peperstraat waren destijds diverse dokterspraktijken gevestigd.

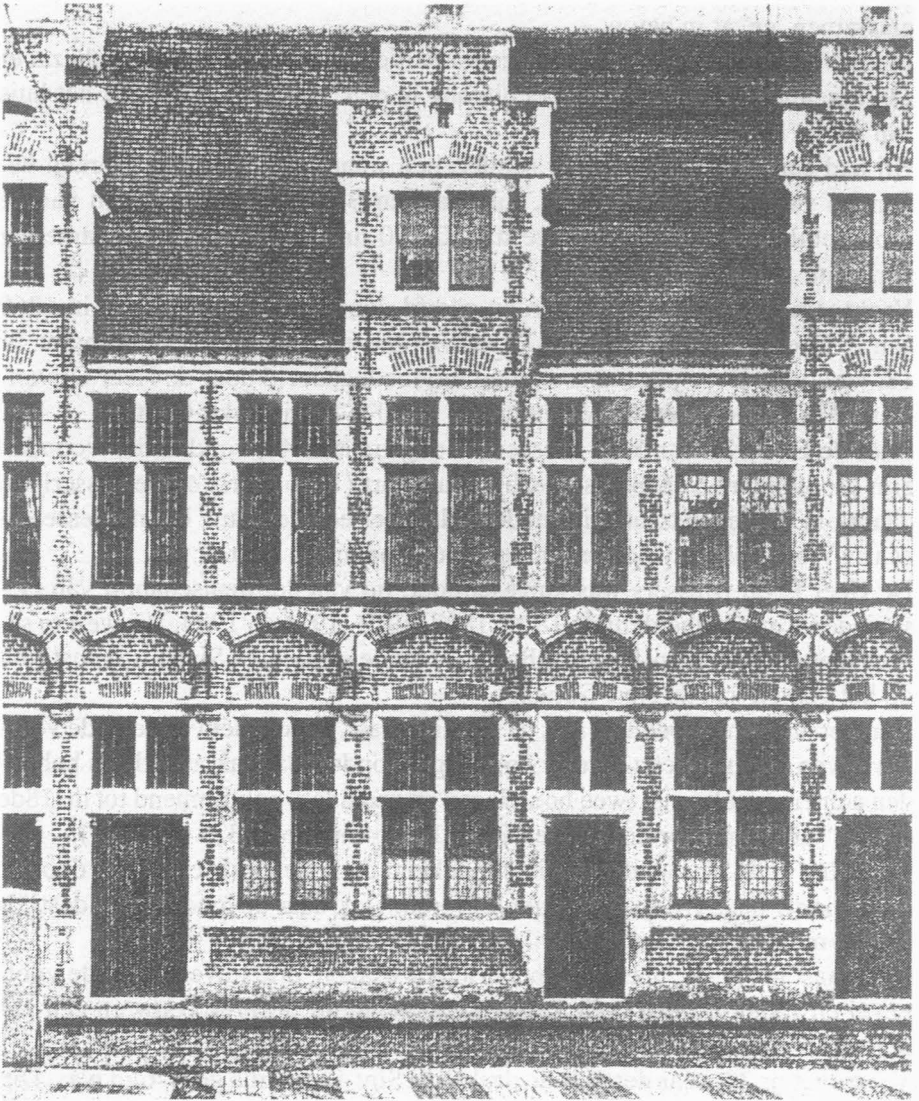

Fig 11. Foto van het gebouw waar thans het Gemeentekrediet gevestigd is uit de "Hoogstraat en Omgeving Eertijds" met een ten geleide door A. Wijffels, Stadsarchivaris van Gent.

De wandeling langs de Peperstraat is revelerend geweest op velerlei gebied. Tegenover de toestand van vroeger is er veel veranderd. Grote herenwoningen, vooral 19de eeuwse hebben de plaats moeten ruimen voor moderne, architectonische niet aangepaste gebouwen.

Als men de Comijnstraat betreedt waar "Il Poverello" gevestigd is, kan men langs het Blindeke en langs de Brouwersstraat terug naar de Ramen ofwel gaat men rechtstreeks naar de Luxemburgstraat waar kunstschilder Sarteel gewoond heeft.

Een mooie zondagse wandeling, die op architecturaal gebied soms tot verrassende vaststellingen leidt.

Aan het einde van de Peperstraat ziet men de trapgevels van het gebouw waar thans het Gemeentekrediet gevestigd is en waar vroeger het "Rijke Gasthuis" stond, ook "Lazarie" genoemd, gelegen aan "Die Groete Strate Buten Turre" (Fig. 11).

De Peperstraat, een straat van tegenstellingen met enkele klinkende namen, een straat, die in de geschiedenis van onze Stad een aparte plaats inneemt.

De laatste maal dat ik die straa bezocht, het is toch al een tijd geleden, ben ik ervan teruggekeerd met een vreemd gevoel. In mijn oren klonken de tonen van liederen uit een ver verleden.

Ik slenter langs de mooie Hoogstraat weer naar mijn woning op de Poel en naar de eenzaamheid. Ik geniet er van de stilte van de Zomeravond.

De Peperstraat ligt nu achet de rug. Gent heeft zoveel schoons te bieden maar we kijken er amper naar.

G. BROGET, Dr. Juris, 1999

De foto's die dit artikel vergezelden, waren eerder grove fotocopieën. Meerdere ervan waren van dergelijke povere kwaliteit dat ze zich niet leenden tot reproductie.

BIBLIOGRAFIE

1. Georges Broget: "Ghendtsche Tydingen - Die Groete Strate buten Turre", jaargang 1995, nrs 1, 3, 4, 5 en 6.
2. "Acten en Contracten, Keure 1447-1448".
3. Frans De Potter: "Cynsboek van het Rijke Gasthuis" Deel Acht blz 414.
4. Frans De Potter: "Gent van den Oudste Tijd tot Heden" Deel Acht blz 404.
5. Maurits Gysseling: "Gent's vroegste Geschiedenis in de Spiegel van zijn plaatsnamen", "Glossarium" Standaard Boekhandel 1954.
6. Frans Blockmans: "Het Gentsche Stadspatriciaat tot 1302, 1938.
7. Catalogoog: "In de Hoogstraat en Omgeving", Gemeentekrediet van België, ten Geleide door A. Wijffels, Stadsarchivaris.
8. Justo Billiet: "Politie-reglement omtrent het midden der 17de eeuw".
9. Hans Van Werveke: "Schets van een Sociale Geschiedenis" 1947.
10. Marcus Van Vaernewijck: "Van de Beroerlijke Tijden in de Nederlanden en voornamelijk

in Gent (1566-1568) bewerkt en in modern Nederlands overgebracht door Herman Van Nuffel, 1966.

11. Michel Steels: "Artikel gewijd aan Hip. Van Peene", Gent 1978.
12. Hip. Van Peene: "Le Choléra" 1833.
13. Maurice Maeterlinck: "Morceaux Choisis" 1937, Introduction Georgette Leblanc.
14. Henri Van Daele: "Een Schuunmoeder uit de Duust" en "Gent dat beeft".
15. Maurice Maeterlinck: "Serres Chaudes" 1889.
16. Maurice Maeterlinck: "La Princesse Maleine" 1890.
17. Maurice Maeterlinck: "Pelléas et Mélisande" 1901-1902.
18. Maurice Maeterlinck: "L'Oiseau Bleu" 1901-1902.
19. Maurice Maeterlinck: "Le Temple".
20. Maurice Maeterlinck: "La Vie des Abeilles" 1901.
21. Maurice Maeterlinck: "Le Double Jardin" 1904.
22. Maurice Maeterlinck: "L'Intelligence des Fleurs" 1907.
23. Maurice Maeterlinck: "La Vie des Termites.
24. Maurice Maeterlinck: "La Vie des Fourmis" 1930.
25. Maurice Maeterlinck: "L'Ornement des Noces Spirituelles de Ruysbroeck l'Admirable" 1891.
26. Maurice Maeterlinck: "Les Disciples à Saïs" 1891.
27. Maurice Maeterlinck: "Les Fragments de Novalis" 1891.
28. Maurice Maeterlinck: "L'Anabelle de John Ford" 1891.
29. Maurice Maeterlinck: "Le Trésor des Humbles".
30. Maurice Maeterlinck: "Pages Choiesies" 1955.

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE - FICHE N° 3

Op 11 februari 1897 stelde Kanunnik Vanden Gheyn in de rubriek "Beeldhouwwerken - Ruïnes van de Sint-Baafsabdij - XIe eeuw" in het Frans een fiche op over

FRAGMENTEN VAN EEN ROMAANSE DOOPVONT

De overblijfselen van deze doopvont zijn waarschijnlijk deze van de kerk van het H. Kerst die gebouwd werd in de omheining van het St-Baafsdorp en ingewijd werd in 1072.

Ze werden in 1852 ontdekt in de puinen van het Spanjaardskasteel en worden heden bewaard in het *lavacrum* in de ruïnes van de Sint-Baafsabdij.

Van Lokeren in zijn *Histoire de l'abbaye de St-Bavon* denkt dat ze afkomstig zijn van een doopvont met versierde vakken die gedragen werd door een enkele vierkantige of cilindrische zuil. De diameter van de kuip is 90cm. Het bovenste oplegsel is versierd met lofwerk dat ondersteund wordt door engelen. (p.82)

De verticale zijden stellen Adam en Eva voor verleid door de duivel (fig.1) en

1

2

3

4

door God weggejaagd uit het Aards Paradijs (fig. 2); de twee anderen: de Drie Koningen uit het Oosten ontvangen door Herodes (fig.3) en het kind Jezus aanbid-dend (fig.4).

Zowel het maaksel als het kostuum verwijzen naar een onbetwistbaar Byzantijns karakter. Door de onbekwaamheid van de kunstenaar schijnt de ouderdom van deze zonderlinge sculpturen zeer twijfel-achtig. Om hem te bepalen met een zekere waarschijnlijkheid moet men voortgaan op de architecturale details die er op te zien zijn.

Van Lokeren stelde reeds de per-fecte gelijkenis vast van het bouw-

werk dat de basis vormt van het bas-reliëf met deze van de Winchesterkuip.

In dit opzicht dezelfde gelijkenis met de vont van Zedelgem.

Welnu, deze monumenten moeten teruggebracht worden naar de tweede helft van de XIe eeuw.

Zoals M.H. Van Duyse deed opmerken is er ook een analogie te vinden met het decor van de tapisserie van Bayeux uit de tijd van Hastings (1066). De tapisserie, zowel als de doopvont van St-Baafs, vertoont opvallend veel geruit netwerk van steen. Op beide dezelfde reticulering van de dakpannen. Wij menen dus dat deze doopvont behoort tot de Romaanse stijl en niet vroeger moet gesitueerd worden dan het einde van de XIe eeuw.

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN **De charmes van dagelijksheid (vervolg)**

woensdag 4 januari 1956

In de loop van dit jaar worden de muntstukken van 5 en 10 centimes uit omloop genomen en ontmunt. Vanaf 1 januari 1957 zijn ze definitief waardeloos. Ze stellen als waarden zo goed als niets meer voor, maar toch zullen we ze missen, de kluit en de halve kluit. Bovendien: met welke slogan moet V-Tax nu reclame voeren? "Twee kwartjes en een kluit" om het telefoonnummer 25.25.10 te onthouden, dat was heel goed gevonden en mooi onder woorden gebracht door Romain Deconinck. Maar als de kluit er niet meer zal zijn, wat moet hij dan bedenken? Ik zal nooit vergeten hoe vaak ik in het centendoosje van meneer Saperlipopette kluiten en halve kluiten heb gelegd als een te geringe vergoeding voor de ontleende boeken... en hoe ik er op een zondagmorgen met wat geluk één frank kon mee samenstellen, die ik in de kerk niet in de sschaal heb gelegd maar na de mis aan snoep heb uitgegeven.

maandag 9 januari 1956

In de familie-music-hall Oud België in de Veldstraat loopt dezer dagen een ongewoon spektakel. Na de traditionele nummers (ballet, zang, sketches, acrobatische nummers) is er helemaal op het einde van het programma het optreden van ene Richiardi, die een vrouw doormidden zaagt. Een act waar veel bloed aan te pas komt. Iedereen zit vol spanning te wachten op het moment dat Richiardi op het toneel verschijnt. En als hij dan begint te zagen en het bloed begint te vloeien, zijn er mensen die flauwvallen of de zaal moeten verlaten... al zijn er ook die nog meer bloed en flarden vlees hadden verwacht. Het kan niet echt genoeg zijn. Opvallend: het zijn vooral vrouwen die naar dat bloedbad komen kijken.

Hoe knap ook geënceneerd het dagblad De Gentenaar vindt dat spektakel totaal ongeschikt voor een familiezaal.

Net zoals zoveel dat de moeite loont, heb ik nog nooit een spektakel in Oud België bijgewoond... en ik moet moeder natuurlijk niet vragen om daar eens heen te gaan. Waarom wil jij naar een music-hall in de Veldstraat gaan kijken? Om te zien hoe een vrouw doormidden wordt gezaagd! Je ziet dat van hier dat ze bereid is aan dat soort onnozelheden geld uit te geven. Ik zal dus wel nooit met eigen ogen zien hoe Richiardi zijn partner doormidden zaagt en er voor zorgt dat er voldoende bloed aan te pas komt zodat de mensen ten volle kun-

nen genieten of flauwvallen. Zou moeder echt niet nieuwsgierig zijn om dat ook eens te zien? Geweldpleging van man op vrouw is haar bekend... en doen alsof vindt ze flauwekul. Daar is ze veel te nuchter voor. Vierendelen met paarden, handen en voeten afhakken, of een echte terechtstelling, zoals dat in de Middeleeuwen met het zwaard en vanaf de Franse Revolutie met de guillotine gebeurde, ja, daar zou ze (indien gratis) wel naar gaan kijken. Ik zal niet beweren dat ik het tegenovergestelde ben van moeder, maar de verbeelding is soms sterker dan de werkelijkheid en die heeft dan ook mijn voorkeur.

zondag 15 januari 1956

Vanaf heden wordt een pakje van 25 sigaretten 1 fr. duurder. Een pakje zal voortaan 12 fr. i.p.v. 11 fr. kosten. Deze prijsverhoging zal vooral de Staat ten goede komen, vermits 70 % of meer van wat de roker betaalt rechtstreeks naar de schatkist gaat. Zou die 70 % misschien bepaald worden door het gedeelte van de sigaret dat wordt opgerookt? Het peukje krijgen we zonder taksen.

maandag 5 maart 1956

Ik ben nu weliswaar 16 jaar, maar als je het mij op de man af vraagt, kan ik niet antwoorden dat ik me echt gelukkig of zelfs maar redelijk tevreden voel. Eerder een illusieeloos iemand die op een troosteloze dag zoals deze met een grijze vlag in de handen voortslentert... er is niemand die hem voorgaat en ook niemand die hem volgt, er staan nergens toeschouwers en toevallige passanten lopen of rijden hem achteloos voorbij, de weg leidt van nergens naar nergens.

In de Grensstraat draait de meeste tijd alles vierkant en is er weinig plezier aan te beleven dagelijks thuis te komen en daar middenin dat geruzie en die spanningen te moeten vertoeven... op school zal ik zoals de meesten van de klas dit jaar verpletterd worden onder het rotsblok wiskunde... en echt goed in mijn vel, dat nu eens te wijd en dan weer te krap zit maar hoe dan ook altijd vol pukkels staat, voel ik me ook niet. Te oud om nog kinderlijk plezier aan iets onschuldigs te beleven... te jong om van het plezier van de volwassenen reeds een graantje mee te pikken. Noch mossel noch vis. En dat gevoel krijg ik dagelijks voorgeschoteld.

Geluk. Wat is dat trouwens geluk? Is dat iets algemeen dat volwassen mensen met werkzaamheid en deugdzaamheid moeten proberen bereiken of is dat iets bijzonders dat voor ieder mens een specifieke betekenis heeft? Staat geluk gelijk met het behalen van een diploma, zoals miserie met werkloosheid en een stempelkaart? Mag iemand die zich als zestienjarige ongelukkig voelt,

hopen dat hij later toch nog gelukkig zal worden?

Aan mezelf en alles in mijn leven ontbreekt er op dit ogenblik gewoon te veel om tot een positieve balans te kunnen komen. Mijn hoogste wens: dat ik op een dag eens mag wakker worden en beseffen of zeker weten dat er vandaag geen vuiltje aan de lucht zal zijn, niets dan lachende gezichten, vriendelijke woorden en positieve beoordelingen. Ik zal wellicht niet de enige zijn die er veel zou voor over hebben om zo'n dag te mogen beleven.

woensdag 14 maart 1956

Gisteren was de filmster Marika Rökk te gast in de tea-room van Grand Bazar om er zich door de filmliefhebbers te laten bewonderen, handtekeningen op foto's te plaatsen en een praatje te slaan met belangstellenden. Meer dan 1.000 mensen zijn speciaal om hun idool eens van dichtbij te zien naar Grand Bazar getrokken.

Zelf voel ik me door niemand zodanig aangetrokken dat ik ervoor in de rij zou gaan staan om haar of hem eens van dichtbij te zien... en naar moeders mening daaromtrent hoef ik niet eens te informeren. Moeder zou antwoorden : "Waarom zou ik in godsnaam naar Marika Rökk gaan kijken ! En moeten de mensen die wel naar die vrouw gaan kijken dan niet werken op dinsdagnamiddag!" Moeder kan zich inderdaad niet voorstellen dat er mensen zijn die op dinsdagnamiddag niet moeten werken en het de moeite waard vinden om naar een filmster te gaan kijken. Zou er eigenlijk iets zijn dat moeder de moeite waard vind om er te gaan naar kijken? In ieder geval niets dat met blijheid, ontspanning of levensvreugde te maken heeft.

dinsdag 20 maart 1956

Als je het uitdrukt in straffen en arresten ben ik een zeer brave jongen. Zoals de meesten. Maar er lopen hier ook straffe gasten rond, die dingen uithalen en de lef hebben om dingen te zeggen of te doen, waar ik zelfs niet zou durven aan denken. Ze worden daar natuurlijk navenant voor gestraft en dat zal voor veel anderen wel de grootste afschrikking zijn om dat niet eveneens te doen. Een van de abonnees op een arrest is klasgenoot Paul Bruylant (die later een bekend kunstschilder zou worden).

Om 10 u worden de arrestbriefjes op de speelplaats uitgedeeld... en Paul was vandaag ook weer van de partij. Toen hij zijn briefje in ontvangst had genomen en zag dat zijn naam met een "d" was geschreven, zei hij luidop, zodat vooral de studiemeester hem duidelijk kon horen, "Dat is niet voor mij" en

tegelijk verscheurde hij het briefje en gooide de snippers over zijn schouder. De studiemeester was om te ontploffen... en hij zou Bruylant onmiddellijk na de speeltijd twee briefjes komen brengen.

De meesten van ons zouden zo iets nooit durven doen... maar onze bewondering voor de lef van Paul stond in een omgekeerd evenredige verhouding tot onze vermeende braafheid.

donderdag 22 maart 1956

De minister van Openbare Werken deelt mee dat ondanks de lange vorstperiode de autoweg Brussel – Oostende vanaf 1 april op één rijbaan en vanaf 15 april op twee rijbanen voor het verkeer geopend zal worden. Op anderhalf uur zal men van Brussel naar Oostende kunnen rijden.

donderdag 29 maart 1956

De heer Albert Mariën, gouverneur van de provincie Oost-Vlaanderen, is in de nacht van dinsdag op woensdag door bandieten uit Antwerpen overvallen, beroofd en ontvoerd. De Buick van de gouverneur werd tijdens zijn terugkomst van de kust te Maldegem klem gereden. De vier overvallers hebben de gouverneur geslagen, van zijn portefeuille beroofd, geblinddoekt en daarna in zijn eigen auto ontvoerd.

De bandieten moeten echt niet van de snuggersten zijn en blijkbaar was deze aanranding hun proefstuk, vermits de gouverneur uitleg heeft moeten geven hoe zijn auto wordt gestart en bestuurd. En toen ze hem even verder vroegen wat de letter A op zijn nummerplaat betekende en hij antwoordde dat dit het kenteken is van een wagen in overheidsdienst, raakten ze zozeer van hun stuk, dat ze hem hebben vrijgelaten. Nog een bewijs dat het geen beroepsgangsters zijn: gisteren al zijn drie van de vier mannen te Antwerpen aangehouden. Een van hen is een jood, een andere is een Hongaarse bokser.

donderdag 12 april 1956

In het Klein Begijnhof in de Lange Violettestraat had gisteren om 14 u de driejaarlijkse verkiezing van de Grootjuffer plaats. De Grootjuffer in functie werd herkozen. Ze is 70 jaar oud en ze leeft sedert 1924 in het Klein Begijnhof.

Wat mij betreft hadden ze beter iemand anders verkozen... maar een madam

van 70 jaar, een begijn dan nog, zal wel geen uitgesproken machtswellust vertonen of grote gevaren opleveren voor de samenleving. Ik geloof niet dat er ooit van begijnenopstanden sprake is geweest.

Het Klein Begijnhof of Begijnhof O.-L.-Vrouw ter Hoye werd opgericht omstreeks 1240. In de 17e eeuw was het, net als de andere Vlaamse begijnhoven, overbevolkt. Thans vertoeven er nog 70 begijnen en in totaal telt het begijnhof 316 bewoners (dames en juffrouwen; ik weet dat een schilderes er haar atelier heeft). De begijnen wijden zich aan de verzorging van zieke en bejaarde dames, aan de vervaardiging van borduurwerk en aan het herstellen van kledingstukken.

Vorig jaar heeft moeder me nog eens daarheen gestuurd met een jas waar een gat in was. De begijntjes zijn in staat dat vakkundig te herstellen. Als je het niet weet, kun je niet zien waar in mijn jas dat gat is geweest.

zaterdag 28 april 1956

Gisteren om 20 u is het cabaret "In de Blauwe Engel" op de Kuiperskaai 27 volledig uitgebrand. Ik heb Marcel een veelbetekenend gezicht zien trekken en hij zei ook iets nagenoeg onverstaanbaars tegen moeder, waarvan ik alleen de woorden champagne en bloot heb begrepen... hij zal dus wel meer weten over het reilen en zeilen "In de Blauwe Engel". Soms vind ik het toch wel wreed embêtant nog maar 16 jaar te zijn. Je hebt niets te zeggen, je hoort nergens bij, je mag nergens binnen en als de volwassenen iets te bespreken hebben dat de moeite loont, laten ze je duidelijk voelen dat ze je nog te groen vinden en dat je het bijgevolg niet mag horen. Denken ze misschien dat ik ook niet gaarne wil weten wat er "In de Blauwe Engel" zo al te beleven viel en vooral te zien was. Nu heb ik er het raden naar... en omdat ik in werkelijkheid inderdaad nog heel groen ben, nog nooit echt een vrouwenborst heb gezien of aangeraakt, weet ik dat zeker wat dat soort onderwerpen betreft mijn verbeelding flink op hol kan slaan.

donderdag 3 mei 1956

Marcel is met het voorstel voor de dag gekomen... en om voor mij totaal onverklaarbare redenen heeft hij moeder vrijwel onmiddellijk kunnen overtuigen. Er zullen tegelijk drie nieuwe bromfietsen NSU worden gekocht. Grijsblauw, 6.000 fr. 't stuk... misschien krijgen we een beetje afslag omdat we er drie kopen en als de fietsenmaker de twee fietsen en de Whizzler van Marcel wil overnemen. Alhoewel... Marcel zegt dat we die fietsen beter zouden houden : we zullen er toch bijna niets voor krijgen en misschien is het niet onver-

standig ze in reserve te houden voor als er eens iets mis is met een van die bromfietsen.

Moeder: "Ja, als ze maar net zo goed zijn als de auto's waar gij mee rijdt, zullen we meer op de fiets dan op de bromfiets zitten!"

Hier in huis is er bij mijn weten nooit eerder over zo'n fenomenale aankoop gesproken, laat staan zonder een lange aarzeling of enige discussie ten uitvoer gebracht. Alles wat niet strikt noodzakelijk was, kwam gewoon niet ter sprake. En nu dit! Drie nieuwe bromfietsen tegelijk. Onvoorstelbaar. In onze moderne tijd gaat alles zeer snel. En we leven nu eenmaal in de twintigste eeuw, een tijd dat ook werkmensen zich iets meer en beter dan een fiets kunnen veroorloven. Die bromfietsen zullen worden gekocht bij een fietsen- en bromfietsenhandelaar op de Zwijnaardsesteenweg.

En nu mag ik alle dagen met de bromfiets i.p.v. met de fiets naar school. Ik ben weliswaar niet de eerste die dat doet, er staan er nog een paar in de fietsenstalling, maar veel zijn het er toch niet, hoogstens een vijftal. En naar Belzele en Evergem... ik hoef niet meer te trappen en zelfs de felste tegenwind kan me niet meer deren.

woensdag 9 mei 1956

Voor de eerste en de laatste, bijgevolg voor de enige keer in mijn leven deelgenomen aan een voetbalwedstrijd. Onze klas moet het opnemen tegen de 4e Latijn Griekse A. Plaats van het treffen: Speelplein Story. Ik was niet de enige, maar toch een van de weinigen die geen uitrusting en bijgevolg ook geen voetbalschoenen had. Dat partijtje is toch maar voor de aardigheid, of niet soms? Sommigen keken me aan... neen, voor hen was het niet voor de aardigheid maar ging het om een oorlog op leven of dood.

Omdat hij toevallig in mijn richting rolde, heb ik in een reflex en zonder enige verdienste twee keer tegen en één keer naast de bal getrapt. Ik heb een keer de bal moeten ingooien, maar omdat ik het foutief deed, mocht de tegenpartij het overdoen. Toen de bal keihard tegen mijn kruis vloog, zakte ik bijna in elkaar van de pijn. Ik had er in ieder geval meteen genoeg van en ik ben van het veld gestapt met het vaste voornemen er nooit meer opnieuw op te stappen.

Onze klas heeft de partij ook nog verloren, maar dat is zeker niet aan mijn opgave toe te schrijven. Misschien waren er bij ons wel te veel die het voor de aardigheid deden en bij de tegenpartij te weinig.

donderdag 10 mei 1956

Het botert niet tussen werkgevers en werknemers in het Gentse taxibedrijf. De

werknemers eisen:

- maximumprestaties van 8 werkuren per dag;
- overuren betaald aan 15 fr. per uur;
- een gewaarborgd loon van 160 fr. per dag;
- toekenning van een eindejaarspremie;
- toekenning van een vergoed verlof voor bijzondere gebeurtenissen;
- een degelijke reglementering van inwendige orde;
- geen terugbetaling van de schade aan voertuigen door de taxichauffeur indien zijn opzettelijke schuld niet is bewezen;
- een betere werkverdeling.

De werkgevers zijn volledig bereid om hun chauffeurs een hoger loon uit te betalen... maar ze beweren dat ze zich daartoe in de volstrekte onmogelijkheid bevinden. Wat hebben de chauffeurs er dan aan dat de werkgevers akkoord gaan met hun eisen!

zaterdag 12 mei 1956

Rock and Roll en andere nieuwe geluiden mogen dan al uit Amerika komen aanwaaien en ook hier furore maken... bij ons thuis en voor de niet meer zo jonge en gewone man in het algemeen is Johnny Jordaan de absolute nummer één... en ook La Esterella, Bobbejaan Schoepen en Henk De Bruin worden hoog gewaardeerd.

Voor mij behoren, behalve alles van Elvis Presley, Little Richard en Bill Haley, "Sixteen tons" van Tennessee Emie Ford en "Love is a many splendoured thing" van de Four Aces tot het mooiste wat er op dit ogenblik te horen is.

donderdag 17 mei 1956

Marcel vertelt me dat voor de film "Et Dieu créa la femme" (van de Franse regisseur Roger Vadim; met Brigitte Bardot in de hoofdrol) die in de Capitole aan het Zuid zal te zien zijn, de afficheschilder Alfons De Clercq zoals gewoonlijk een enorme en knappe gevelreclame heeft geschilderd... maar omdat er een tikkeltje te veel bloot op stond heeft men de panelen onmiddellijk opnieuw moeten verwijderen en werden ze in beslag genomen. Misschien kan Alfons De Clercq Brigitte Bardot afbeelden in de kleren van een begijntje zodat niemand er aanstoot kan aan nemen. Leven wij hier in België of in Achterlijkland? Ja, wij leven in België maar een groot deel van de bevolking is moreel Achterlijklander... en het ergste is dat zij en zij alleen het voor het

hebben wat mag en niet mag. Een land dat de pretentie heeft in de toekomst te kijken en een wereldtentoonstelling te organiseren... en er morele opvattingen uit de tijd van de inquisitie op na houdt, dat kan toch niet!

zaterdag 19 mei 1956

Vanavond staat er in het Coliseum op de Kuiperskaai catch voor vrouwen op het programma. Onze katholieke krant spreekt van een misselijke vertoning en richt een beschuldigende vinger naar het niet-katholieke stadsbestuur dat de nodige verantwoordelijkheidszin mist om publieke vechtpartijen tussen vrouwen -blijkbaar zijn het buitenlandse vrouwen want er wordt gesproken van "vreemd vuil"- te verbieden. Maar zo onaantrekkelijk moet die misselijk makende vertoning dan toch ook weer niet zijn, vermits ik heb horen zeggen dat de zaal uitverkocht is en men een massale opkomst verwacht. Toen ik moeder, die vroeger een groot liefhebster van catch is geweest, vroeg of ze geen zin had om dat spektakel te gaan bekijken, zei ze dat het haar niet meer interesseerde en zeker niet als het vrouwen zijn die het tegen elkaar moeten opnemen... "een beetje duwen en nippen en aan elkaar haren trekken en voor de rest is het allemaal uitgekocht spel". Dat duwen en trekken had ik anders toch wel eens willen zien: als er eentje al dan niet vrijwillig te veel pijn wordt gedaan of in haar borsten wordt genepen en er is een venijnig of achterbaks wijf bij, zou dat een voortreffelijk schouwspel, ik bedoel: een smerige vechtpartij kunnen opleveren. Wat denkt onze krant wel dat het grote publiek aantrekt? Het betrachten van schoonheid en het genieten van de hogere vreugden in dit leven? Of een gemene vechtpartij tussen twee welgeschapen en schaars geklede wijven?

dinsdag 29 mei 1956

Om half vijf moet ik eens langs de Sarma om een balpen te kopen. Guy, die er ook een nodig heeft, gaat met mij mee.

In de Sarma zegt hij: "Je gaat daar toch geen geld aan uitgeven, zeker!"... en zonder dat iemand het ziet (hopen we) graait hij twee balpennen mee. Ik moet zeggen dat ik tegelijk bewondering had voor zijn durf, maar dat de schrik me om het hart sloeg, toen op hetzelfde ogenblik de beelden van betrapt, directeur, politie en moeder door mijn geest flitsten. Zelfs toen we terug op straat stonden, keek ik nog eens om of we door niemand werden achternagezet. Toen de geruststelling opnieuw de bovenhand nam, waren we allebei zeer tevreden

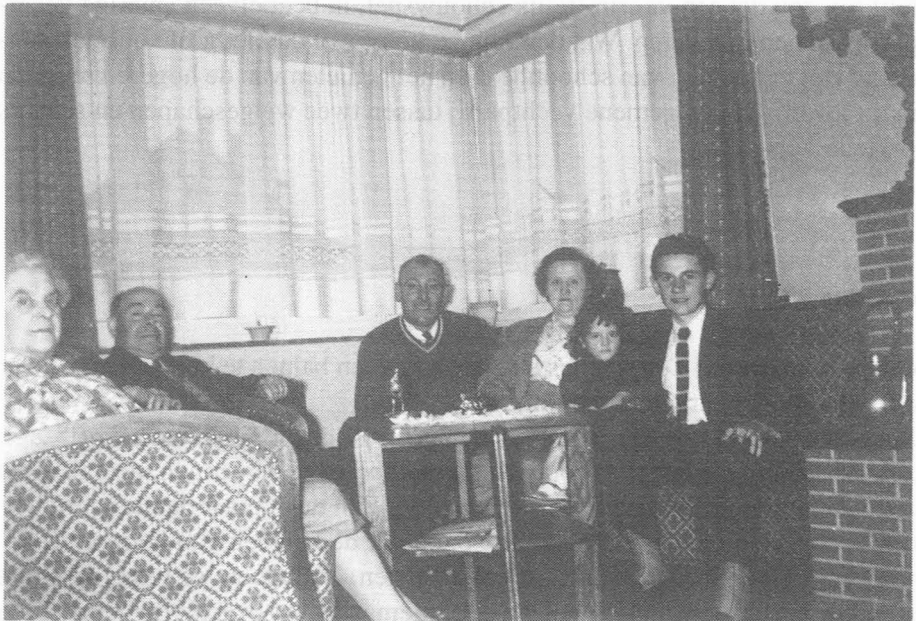
dat we een nieuwe balpen hadden en toch geen cent hadden uitgegeven. We kunnen dat geld beter aan een pakje sigaretten besteden.

Vanavond voor mezelf tot de vaststelling gekomen dat ik ook niet voor dief in de wieg ben gelegd. Zelfs daar ben ik niet voor geschikt! Wat blijft er uiteindelijk nog over? Niets! Helemaal niets!

zaterdag 2 juni 1956

We hebben uit Wallonië een uitnodiging ontvangen en samen met de vader en de moeder van Marcel zijn we met de auto naar Bouge gereden om de Waalse familie te bezoeken die we bij de begrafenis van tante Maria hebben leren kennen.

We zijn er bijzonder vriendelijk en hartelijk ontvangen in een mooie en ruime leefkamer en we hebben er voor het eerst ook het dochtertje ontmoet dat Isabelle heet. Een mooi en lief kind. Het meest met Philippe zitten praten, die me op de man af vroeg of ik hier niet kon blijven tot maandag... dan zou hij me vanavond en morgen eens Namur laten zien. Dat leek me een prachtig voorstel, ook al was het zo goed als uitgesloten erop in te gaan omdat volgende week de herhalingsweek begint. Toch een poging in die richting gewaagd... en ik kreeg zelfs de volle steun van de ouders van Philippe en van Marcel ("Je

Bij de familie in Bouge. V.l.n.r.: de moeder en de vader van Marcel, Marcel, moeder, de kleine Isabelle, Daniël Van Ryssel.

kunt je hier toch beter op het examen Frans voorbereiden dan thuis!"). maar moeder was niet te vermurwen. Eigenaardig genoeg had ze minder problemen met die examens, dan wel met het feit dat ik hier zou blijven, geen andere kleren bij had, die mensen te last zou zijn en dan maandag met de trein zou moeten terugkeren naar Gent. Wat heel even uitzicht gaf op een schitterend weekeinde is dus niet doorgestaan en ik heb dat ook nog lang nadien altijd jammer gevonden. Philippe en ik voelden ons echt tot elkaar aangetrokken en wie weet zouden daar geen banden zijn gesmeed die tot intensere contacten aanleiding hadden kunnen geven. Helaas, dat zijn dan de kronkelingen in ons levensverhaal waar we het raden naar hebben hoe het anders had kunnen verlopen en waar we enkel het woord "als" kunnen tegenover stellen om daarna op dromen over te schakelen.

woensdag 13 juni 1956

De regen plent neer. Het bliksemt. Het dondert. Ik ben helemaal alleen thuis. Ik moet dringend plassen.

Ik doe de keukendeur open om naar het toilet te hollen... en voor mijn neus rolt daar opeens een grote vuurbal van wel een halve meter diameter over de koer. Ik smak de deur onmiddellijk terug dicht en wit van schrik en met kloppend hart deins ik haastig een paar stappen achteruit. Pas minuten later durf ik eens aan het raam naar buiten te kijken... maar behalve de regen, die blijft neerplenzen, is er niets meer te zien. Nog een kwartiertje later heb ik het toch aangedurfd de deur opnieuw te openen en naar het toilet te springen... de vuurbal heeft nergens enig spoor achtergelaten.

Ik geloof niet in spoken of vreemde verschijnselen, maar dat eigenaardig gebeuren van een grote vuurbal die over de koer rolt, heb ik met mijn eigen ogen gezien en dat was, zacht uitgedrukt, toch wel heel ongewoon. Wie zal mij geloven als ik dat vertel? Na Daniël in de leeuwenkuil, ben ik nu ook Daniël met de vuurbal... en ik ben in beide situaties ongedeerd gebleven.

dinsdag 19 juni 1956

Wat voor volwassenen een stamcafé is, is voor de leerlingen van het atheneum het snoepwinkelje op de hoek van de Ottogracht en de Baudeloostraat. 's Morgens, 's middags en 's avonds na school is het er zo druk dat je je letterlijk moet naar binnen wringen. Zelf geef ik zo goed als geen geld uit aan snoep en ga ik er alleen om sigaretten te kopen of een cola te drinken, maar er zijn er die daar praktisch iedere dag tientallen franken verteren. Moeder en dochter Francine staan er de hele dag achter de toonbank en hoe ze het doen, weet ik niet,

maar ze kennen iedereen bij de voornaam, ook diegenen die er niet dagelijks over de vloer komen. Ze zijn waarschijnlijk ook het best ingelicht over alles wat er op school gebeurt, want iedereen kan er zijn verhaal kwijt (en doet dat dan ook) en nu de examens aan de gang zijn, krijgen ze bovendien te horen welke pogingen tot spieken of bedrog al dan niet zijn geslaagd. We zijn er absoluut zeker van dat alles wat we uitspoken, en waar we hier komen over opscheppen dat we het uitgespookt hebben, noch aan de provisor noch aan de leraars, die hier hun sigaretten komen kopen, wordt doorverteld. Een dependance van de school. Een toevluchtsoord voor wie iets in zijn mond of van zijn hart wil. Een huis van vertrouwen.

Daniël VAN RYSSEL
(‘t vervolgt)

DE GENTSE KUNSTSCHILDER-LERAAR CONSTANTIN SLOEDENS (1785-1851)

Daniël Van Ryssel is de eerste geweest die een paar jaar geleden geweest heeft op de rol van de Gentse kunstschilder Constantin Sloedens (1) als tekenleraar in zijn geboortestad. Zijn (aanvankelijk kosteloze) lessen kenden ruime bijval, tot ongenoegen trouwens van de Gentse Academie, die in Sloedens' Schilder- en Tekenschool een onwelkome, maar succesrijke concurrent moest erkennen...

De beknopte notitie van Daniël Van Ryssel over Sloedens willen we hier graag aanvullen met enige andere informatie over deze totaal onbekend gebleven en ondergewaardeerde schilder-en-leraar.

De impact van zijn kundonderricht moet wel groot geweest zijn.

In de *Wegwyzer der Stad Gent* voor het jaar 1827 (blz.157) lezen we dat Sloedens “gratis lessen (gaf) aen circa 200 leerlingen”.

En de *Wegwyzer* voor het jaar 1832 (blz. 280) vermeldt waar hij les gaf: “Sloedens. Geschiedenis en portretten. Brabantdam. Geeft lessen in zynen atelier in S. Catharinagodshuys, op de Kraenley, in de schilder- en teekenkunst, en geeft aldaer in de gemelde kunsten ook lessen gratis.” Ruim vijftien jaar later was hij nog altijd op dezelfde plaats actief in het kundonderricht. Maar dan lezen we in de *Gazette van Gent* van 20 mei 1849 (2) dit korte berichtje: “De heer Sloedens, die hier wezenlyke diensten aen de kunsten bewezen heeft door

zyne teeken-lessen die hy lange jaren gaf in het S. Catharina Godshuys, welk gesticht -men weet niet om welke hairklovery- hy verliet en sinds dien zyne lessen opschorste (*sic*), heeft zyne leergangen in de zael boven de vischmerckt heropend.” Enkele weken later publiceerde dezelfde krant een lezersbrief (3), waarin we over dit onderwerp ruimer worden geïnformeerd: “In uw dagblad van 20 mei ll. bemerkte ik met voldoening een artikel, betreffende den heer Sloedens, die zyne opgeschorste lessen van teeken-, schilderkunst enz. hernomen had. Inderdaad, deze verdienstelyke meester, die wel met reden zich mag vleijen, maer die er te zedig voor is, aen de kunsten en byzonderlyk aen de stad Gent groote diensten te hebben bewezen, en die menige leerlingen heeft voortgebragt (4), die nu in die vakken op de eerste trappen onzer tegenwoordige vlaemsche school pryken en al zoo ons Belgienland verheerlyken, is wel de grootste onderscheiding weerd voor zyne byzondere kundigheid. Nu, met genoegen zien wy dat deze heer wezenlyk op nieuw *zynen atelier heropend* (cursivering door ons, P.H.) heeft, in de groote zael boven de nieuwe vischmerckt, n°1, S. Pharaïldeplaets, te Gent, en het geven van leergangen in de teeken-, schilder-, beeldhouw- en bouwkunst voortzet, leergangen welke niet zonder voldoening door den kunstminnenden zullen aenhoord worden, en onbetwyfeld byval zullen vinden by diegenen welke zich in die vakken willen begeven of die opvolgen, vermits deze kunnen bygewoond worden voor *eene kleine retributie* (cursivering door ons, P.H.), en dezelve, door het goed beproefd stelsel, met alle zorg en minzaamheid, door den heer Sloedens zelf zullen worden onderrigt.”

Aan de Sloedens-leergangen in de bovenzaal van de Vismijn (5) op het Veerleplein was geen lang bestaan gegund. In 1849 was Sloedens al 64 jaar oud en twee jaar later zou hij overlijden (6). Het kunstgebeuren in Gent - en ook de opleiding aan de Academie zelf - zagen er toen totaal anders uit dan dertig à veertig jaar vroeger, toen Sloedens zijn carrière begon.

NOTEN

(1) Zie *Ghendtsche Tydingen*, XXVII/6 (15.11.1998), blz. 284-285 en blz. 304, noot 20.

(2) *Gazette van Gent*, nr. 5218 van zondag 20 mei 1849, blz. 1, 2e kolom.

(3) *Ibidem*, nr 5239 van 8 juli 1849. Anonieme lezersbrief.

(4) Tot die “betere” leerlingen van Sloedens rekenen we o.m. schilders als Jozef Pauwels, Henri Vanderhaegen, Isidoor van Himschoot, Jan Egidius Vanderplaetsen, Piet Meunynck-Ghyoot, Jean Cape(i)nick en Emmanuel Noterman. Ook de Deinse schilder Charles-Louis Picqué startte bij Sloedens en kon op diens aanbeveling in het atelier van Jozef Paelinck gaan schilderen (zie D. Van Ryssel, *a.w.*, blz. 294)

(5) De 17e-eeuwse barokke poort van de oude Vismijn werd toen nog bekroond met de beelden van twee identieke *Meermannen*. Pas na de brand van 1872 werden die beelden vervangen

door twee andere die symbolisch de Schelde en de Leie (een vrouwennaakt) voorstellen.
(6) Sloedens, in 1785 in Gent geboren als zoon van de kruidenier Joannes Sloedens (°1748) en Maria Anna Schaufeleer (°1745), overleed in 1851. Ongehuwd gebleven, woonde hij in de jaren 1815-1825 met zijn ouders aan de Brabantdam 64, daarna van 1825 tot 1835 aan de Grijsberg 1 en vanaf mei 1835 in de Lange Boomgaardstraat 28, resp. 40.

Dr. Paul HUYS

GENTSE MEMORIEDAGEN: 7 EN 8 MEI

7 Mei 1831

Voor het Groot Vleeshuis wordt een mast gepland met de nationale driekleur. Een hommage van “L’Antique Corporation des Bouchers de Gand à l’Union Patriotique Belge”.

De mast werd in 1838 door de bliksem vernietigd.

7 Mei 1838

Om 7 uur loopt een trein het Zuidstation binnen met een vertraging van ... 9 uren.

“De Gazette van Gent” tilt daar niet al te zwaar aan, want, schrijft ze, “de reizigers hebben een allerschoonsten koelen meinacht mogen doorbrengen onder den blauwen hemel.”

Er wordt niet vermeld of de mening van de reizigers gevraagd werd.

7 Mei 1875

Dood van Charles Louis Carels, de stichter van het gekende bedrijf.

Na zijn dood werd het bedrijf verder gezet door zijn 2 zonen Alphonse en Gustave.

Gedurende meer dan een eeuw was dit bedrijf een begrip in Gent en in de loop der tijden hebben vele tienduizenden Gentenaars er gewerkt.

Het werd gesticht in 1838. Het was aanvankelijk op de Tichelrei maar verhuisde vrij vlug naar het Groot Meerhem. (Quai du Grand-Marais, 185). In 1863 verhuisde de fabriek naar het Dok waar de oude Gentenaars het nog

zullen gekend hebben.

Deze firma verwierf een wereldfaam met de bouw van allerlei stoommachines, transformatoren, turbines, motoren, locomotieven.

In 1894 werd een licentiecontract afgesloten met Rudolf Diesel en van dan af werd Carels een van de grootste, zoniet de grootste, dieselspecialist van de wereld. De scheepsdiesels van Carels werden uitgevoerd naar alle delen van de wereld. Tussen 1874 en 1914 werden er 712 stoommachines gebouwd, d.w.z. 18 per jaar, en dat was nog maar een onderdeel van de productie.

Periodiek kon men in de kranten lezen: "De grootste stoommachine in de wereld werd gebouwd door Carels in Gent, de grootste Dieselmotor in de wereld werd gebouwd door Carels in Gent, de grootste gasturbine in de wereld werd gebouwd door Carels in Gent.

In 1920 werden de aandelen van Carels opgekocht door de Franse groep Thomson-Houston en de Amerikaanse General Electric. Zij veranderden de naam in "Société d'Electricité et de Mécanique", afgekort S.E.M., maar in Gent bleef men vanzelfsprekend spreken over "Carels".

Geleidelijk zou Carels zijn identiteit verliezen en inboeten aan belang.

Het tijdperk was gekomen waarin industriëlen vervangen werden door financiers. In 1960 kwam het tot een fusie met A.C.E.C. waarin Westinghouse in 1969 een meerderheidsparticipatie verwierf. Het gloriëtijdperk van Carels was voorbij. Een goede 20 jaar geleden stond het plannenarchief van Carels gereed om afgevoerd te worden als "oud papier". Gelukkiglijk kon het op het laatste nippertje gered worden van deze roemloze dood. Deze zeer waardevolle, 3 ton wegende, industrieel-archeologische documentatie is nu ondergebracht in het Rijksarchief in Beveren-Waes.

7 Mei 1910

Dood van Prosper Claeys.

Veel Gentenaars kennen de Prosper Claeysstraat met zijn typische huisjes voor bejaarde echtparen, maar het is vrijwel zeker dat slechts weinigen weten wie die Prosper Claeys nu eigenlijk was.

Geboren in 1834, studeerde hij Rechten aan onze Universiteit. Onder zijn studiegenoten heel wat gekende namen zoals Julius Vuylsteke, Napoleon De Pauw, Tony Bergmann en Gustave Rolin.

Hij vestigt zich als advocaat en wordt benoemd tot Armenmeester. Hij zal later Voorzitter worden van het Weldadigheidsbureau. Na het overlijden van zijn zoon op jeugdige leeftijd trekt hij zich terug uit het openbaar leven, maar hij blijft wel actief in het Weldadigheidsbureau. Hij gaat zich nu practisch volledig wijden aan de geschiedenis van zijn geboortestad. Hij schrijft honderden degelijk gedocumenteerde artikelen over tal van Gentse onderwerpen.

Velen ervan zullen verschijnen in “La Flandre Libérale”. De meesten zullen trouwens gebundeld worden in boekvorm en worden nu nog graag geconsulteerd. Voor kennis van bepaalde onderwerpen is men trouwens verplicht te passeren langs Prosper Cleays, zoals bvb. zijn “Histoire du Théâtre de Gand”. Zijn 3 reeksen “Pages d’histoire locale” zijn misschien de meest gekende, maar daarnaast schreef hij werken over de oude vestingen van Gent, over de St-Michelsgilde, de Gentse beulen of scherprechters, Gent onder het Hollands Bewind, enz.

Merkwaardig is wel dat Prosper Claeys, die in zijn studententijd lid was van “t Zal Wel Gaan”, later al zijn werken in het Frans zou schrijven. Wellicht heeft hij gedacht, zoals vele andere Vlamingen uit die tijd, dat hij voor dergelijke onderwerpen aldus een breder lezerspubliek kon bereiken.

Zijn belangrijk werk als historicus mag ons niet doen vergeten dat hij een belangrijke sociale rol gespeeld heeft. Als Armenmeester kwam hij in contact met de minst begoede klasse van de bevolking en hij had daar meer dan eens het drama kunnen meemaken van oude koppels die gescheiden werden: de man vloog in het “Oud Mannekenshuis” en de vrouw in “Het Hof”. Het is onder zijn impuls dat speciale kleine huisjes gebouwd werden waar die mensen gelukkig verder samen konden wonen.

Een straat naar hem genoemd was dus zeker een verdiende hulde.

7 Mei 1949

De nieuwe Klokke Roeland, plechtig ingehuldigd op 14 November 1948, luidt voor het eerst.

8 Mei 1480

Op de hoek van het nieuw lokaal van de St-Jorisgilde wordt er een prachtig Mariabeeld geplaatst. Het is het werk van de gekende beeldhouwer Willem Huughe.

8 Mei 1577

Dood van Viglius ab Aytta van Zwichem.

Hij werd op 19 oktober 1507 geboren nabij Leeuwarden.

Hij studeerde eerst te Deventer, Den Haag en Leiden. Op 15-jarige ouderdom trekt hij naar de Universiteit van Leuven waar hij o.m. talen studeert, voornamelijk Grieks. Op 20-jarige leeftijd behaalt hij het diploma van Dr. in de Rechten

aan de Universiteit van Valence. In 1529 gaat hij naar Avignon en is er 2 jaar hoogleraar. Hij gaat dan verder studeren aan de universiteiten van Orléans, Parijs, Freiburg, Basel en Tübingen.

Maria van Hongarije doet beroep op zijn diensten. Hij wordt eerst raadsheer, dan Voorzitter van de Geheime Raad. Hij wordt raadgever van Keizer Karel voor wie hij diverse diplomatieke opdrachten vervult.

Keizer Karel die een onmetelijk vertrouwen in hem had, verhief hem tot de waardigheid van Ridder en Kanselier in de Orde van het Gulden Vlies. Na de troonsafstand van Keizer Karel wordt hem de taak opgedragen Filips II te onderrichten aangaande de politieke en economische toestand der Nederlanden.

Hij was getrouwd geweest met Jacoba Damant, de zuster van de bisschop. Na haar dood werd hij priester.

Hij was te gematigd om niet in conflict te komen met de politiek van Filips II. Hij kwam openlijk in opstand tegen Alva en wordt zelfs een tijd in hechtenis gehouden.

Nog gedurende zijn leven had hij zijn grafmonument laten maken in de kathedraal. Het werd vernietigd gedurende de eerste beeldenstorm. Het werd hersteld, maar 1 jaar na zijn dood werd het opnieuw vernietigd door de 2e beeldenstorm.

Zijn graf werd ontdekt op 23 Juli 1890. Men stelde vast dat de beeldenstormers zijn graf hadden geplunderd. Alle edelstenen waren verdwenen. Enkel de gouden ring had men niet kunnen losrukken. Het hoofd en het lichaam waren geheel verbrijzeld onder het gewicht van de marmeren massa. Zijn graf geraakte in de vergetelheid maar werd her-ontdekt in Maart 1962.

8 Mei 1710

Geboorte van de beeldhouwer Pieter Verschaefelt.

Zouden veel Gentenaars deze man die op de Oude Vest geboren werd nog kennen? Was hij een generaal geweest die de een of andere veldslag gewonnen had, dan had men nu misschien nog wel geweten wie hij was, maar een beeldhouwer... Wij gaan die lacune een klein beetje opvullen.

Rond 1730 zit hij in Parijs in het atelier van Bouchardon, maar zoals de beeldende kunstenaars uit zijn tijd belandt hij toch in Rome. Zijn reputatie is er reeds gevestigd en dat blijkt duidelijk uit de opdrachten die hij er ontvangt. Van 1748 tot 1752 werkt hij aan het meer dan 5 meter hoog bronzen beeld van Aartsengel Michaël dat het Castel San-Angelo bekroont. Tussendoor maakt hij het borstbeeld van Paus Clemens XII en van Paus Benedictus XIV.

In Italië is hij gekend als "Pietro Fiammingo", de Duitsers spreken van "Von Verschaefelt" en de Fransen noemen hem "le petit Verschaff".

In 1752 is hij terug in Gent, niet voor lang evenwel, want hij wordt benoemd tot hofbeeldhouwer van de Keurvorst Karl-Theodor in Mannheim. Wat hij daar allemaal sculpteerde is niet te tellen. Hij maakte er onder meer een imposant, meer dan levensgroot beeld, van Karl-Theodor in de Ridderzaal van het Slot van Mannheim, een zaal waar men niet om heen kan wanneer met het heeft over de muziekgeschiedenis van de 18e eeuw.

Verder het hoogaltaar en beelden in de hofkapel van Mannheim. De keurvorst had een zomerslot met uitgebreide tuinen in Schwetzingen waar heel wat “groten van de Aarde” passeerden. Men kan nooit ver wandelen in die tuinen zonder er een beeld van Verschaffelt tegen te komen.

Dit belette hem niet ook nog actief te zijn in zijn geboortestad. In opdracht van de geestelijken van de St-Baafskathedraal ontwierp hij een nieuw doksaal en een koorafsluiting met marmeren bekleding. Ook het grafmonument van Mgr. Maximiliaan Van de Noot is van zijn hand.

De Keurvorst benoemde hem tot Directeur van de Kunstacademie van Mannheim. Het is trouwens in Mannheim dat hij op 5 April 1793 zou sterven.

8 Mei 1807

De Stad koopt het Rabot aan.

Sommige lezers zullen misschien de wenkbrauwen fronsen en zeggen: “Ja, maar, het Rabot is toch altijd de eigendom geweest van de Stad Gent.”

Zou moeten geweest zijn, maar was het niet. Toen onze Franse burens ons op het einde van de 18e eeuw kwamen liberaliseren, fraterniseren en egaliseren, werd het Rabot verbeurd verklaard en uitgeroepen tot Nationaal bezit. Ze waren wel zo vriendelijk de Stad in 1807 de toelating te geven zijn eigen goed terug te kopen. Het is altijd plezant edelmoedige bezetters te hebben. In feite was dit een goed renderend belastingssysteem: ge neemt iemand iets af en ge laat het hem dan terugkopen. We hopen maar dat onze Minister van Financiën dit niet leest, het zou hem op een gedacht kunnen brengen.

8 Mei 1857

Emiel Moyson schrijft “Koevoet is beter dan boulie.”

8 Mei 1877

Geboorte van de beeldhouwer Oscar Sinia.

Hij studeerde aan het St-Lucas-Instituut waar hij met de Eerste Prijs ging lopen. Hij werkte dan een tijdje in het atelier van Aloïs De Beule, iets wat alleszins een goede leerschool was. Knappe beeldhouwers als Oscas Sinia moeten

niet lang naar werk zoeken. Hij heeft zijn eigen atelier in de Pijlstraat en is inmiddels leraar geworden aan St-Lucas. In zijn studententijd had hij reeds gewerkt in het atelier van Petrus Pauwels waar vooral neogotisch kerkmeubilair werd gemaakt. Dat schijnt wel een stempel op zijn werk gedrukt te hebben, want het grootste deel van zijn oeuvre is van religieuze aard. In de St-Baafskathedraal treffen wij van hem aan: "St-Bavo als monnik" en "Het Heilig Pastoorke van Ars", in de St-Michielskerk een Heilig-Hartbeeld. Eveneens Heilig-Hart-beelden te Wervik en het St-Michielsplein te Kortrijk. Verder kruiswegen in de O.L.V. Basiliek in Halle en in de St-Katharinakerk in Hoogstraten. Ook nog al de beelden in de herbouwde St-Martinuskerk te Ieper. Verder 4 beelden in de Koninklijke Kapel te Oostende.

Maar we moeten echt niet buiten Gent gaan om werken van Sinia te kunnen bewonderen, zo bvb. het beeldhouwwerk aan het hoofdportaal van de St-Anakerk. Maar ook zijn profane beeldhouwwerken zijn in de Gentse Kuip goed vertegenwoordigd en veel Gentenaars zien dagelijks zijn werk zonder zich te realiseren dat het van hem afkomstig is. Wat denkt u bvb. van het zittend "Leeuwke" op het Veerleplein? En hebt u al eens goed al die merkwaardige beelden op de Grote Post op de Koornmarkt bekeken?

Tal van eminente beeldhouwers werkten er aan mee, waaronder Aloïs De Beule, Geo Verbanck, Hippolyte Le Roy, Remi Rooms. Ook Oscar Sinia nam een niet onbelangrijk deel voor zijn rekening. Ga maar eens kijken naar de koppen van de staatshoofden in de Pakhuisstraat en op de Graslei. Ook de negerin, symbool van de aanwezigheid van België in Congo en de Vrouw met de zonnewijzer werden door hem gekapt.

Oscar Sinia overleed in Gent op 31 Augustus 1956.

Hugo COLLUMBIEN

Correctie. In ons vorig nummer verscheen op p. 397 een foto van het huis "De Gekroonde Hoofden". In het onderschrift moest men na "nog een hondenkar te zien is" lezen ", maar... waar zijn Maximiliaan van Oostenrijk, Filips de Schone, Keizer Karel en Filips II gebleven?" Copyright A.C.L. Foto N°. 25864.

YUSTE

waar keizer Karel V zijn laatste levensjaren doorbracht

Het klooster San Jerónimo de Yuste ligt Centraal in het Iberisch schiereiland, in de Sierra de Gredos. Het is wel even zoeken op de kaart om het te vinden, want er zijn in Spanje niet minder dan drie plaatsen met dezelfde naam. Vanuit het noorden is het plaatsje te bereiken langs de autosnelweg van Salamanca

Foto 1: De antichambre met de stoel en de lezenaar van Karel V.

naar Plasencia. Dan moet men een smalle en kronkelende maar goed berijdbare binnenweg volgen langs Malpartida de Plasencia en Jaraiz naar Cuacos de Yuste. In het dorp Cuacos valt er nog 1,8 km te klimmen... en men is ter plaatse. Onderweg naar boven passeert men een muur met de inscriptie:

«En esta Santa Casa de San Jerónimo de Yuste se retiró a acabar su vida el que toda la gastó en defensa de la fe y en conservación de la justicia.
Carlos V el Emperador Rey de las Españas, Cliristianissimo, invinctissimo, murió a 21 de setiembre de 1558»

Heremieten kregen in het begin van de 15e eeuw, niet zonder veel problemen met het diocees van Plasencia, de toestemming hier in het hart van het weidse, vruchtbare en mooie La Vera een klooster te bouwen. In 1415 besliste het algemeen kapitel van de Orde van de Hiëronymieten hen te aanvaarden. De prior van de Hiëronymieten van Guisando organiseerde de gemeenschap en benoemde de abt.

Om je toch bij af te vragen hoe de keizer, bij zijn abdicatie, op de gedachte is gekomen om op die weliswaar uitgelezen maar toch godvergeten plek zijn laatste levensjaren door te brengen. Daar had hij twee goede redenen voor: 1) hij zocht de absolute afzondering; 2) hij had een uitgesproken voorkeur voor de contemplatieve, ascetische en spirituele Orde van de Hiëronymieten.

Fysiek en geestelijk afgemat door een leven vol problemen, het niet in vervulling zien gaan van zijn hoogste idealen, zijn melancholische natuur, zijn zwakke gezondheid en ontgoocheld omdat hij de christen gemeenschap, die hij zo graag had willen verenigen, zag uiteenvallen zonder dat hij de verschillende partijen had kunnen verzoenen, deden Karel V beslissen zich uit de politiek terug te trekken en zich naast een afgelegen klooster te vestigen.. de vervulling van een oude wensdroom. Hij drukte die wens uit in een brief aan de overste van de Hiëronymieten en voegde daar de plannen aan toe om in Yuste, naast de éénbeukige gotische kloosterkerk, een huis te bouwen, voldoende groot om er als privé persoon samen met het strikt noodzakelijke personeel de rest van zijn dagen door te brengen.

In mei 1554 inspecteerde zijn zoon Filips, in opdracht van zijn vader, de werkzaamheden en controleerde nauwkeurig of de plannen scrupuleus werden uitgevoerd. Terwijl zijn woning in aanbouw was, woonde Karel V vlakbij, in Jarandilla, in het kasteel van de graven van Oropesa. Op 3 februari 1557 werd hij in zijn bekende draagstoel naar Yuste gebracht, waar hij door de hele gemeenschap van monniken luisterrijk werd ontvangen en naar de kerk werd geleid waar een Te-Deum werd opgedragen..

Het kleine paleis of de villa van Karel V is bereikbaar langs een hellend vlak omdat hij veel last had van jicht en zich meestal liet dragen en ook om de woning te paard te kunnen bereiken. De villa bestaat uit vier zomervertrek-

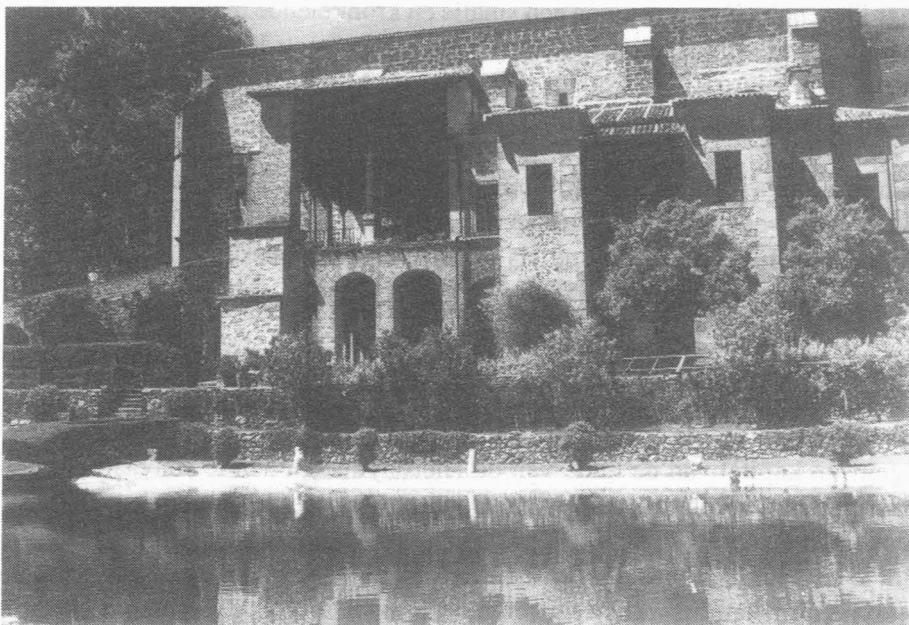

Foto 2: Woning van Karel V te bereiken via een hellend vlak (links). Achter de woning de muur van de kloosterkerk.

ken, die nooit werden gebruikt, op de begane grond, en een portiek en nog eens vier wintervertrekken op de eerste en enige verdieping. Deze vier kamers zijn: de ontvangkamer voor belangrijke bezoekers; de antichambre met uitzicht op de tuin, de vijver, de bergen en de verre omgeving, waar Karel V in zijn speciaal ontworpen stoel de meeste tijd doorbracht met zijn kleine bibliotheek en kaarten van Europa en de overzeese gebieden binnen handbereik; de eetkamer; de slaapkamer die, net als de ontvangkamer, uit piëteit voor zijn overleden moeder en echtgenote, met zwarte draperieën was behangen, maar evenals de andere kamers bemeubeld was met met smaak gekozen kunstvoorwerpen. De ligging van de slaapkamer was zo gekozen en ingericht dat hij, op dagen dat hij zich niet goed voelde, vanuit zijn hemelbed in de kerk ernaast gemakkelijk het hoog geplaatste altaar kon zien en meermaals per dag de mis kon volgen. Hier overleed hij op 21 september 1558 om 2.30 u in de morgen nadat hij zelf zijn naderend einde had aangekondigd met de woorden "Ya es tempo" (het is tijd).

Zijn lichaam werd in de door hem ontworpen crypte van de kloosterkerk onder het altaar begraven. Volgens de wil van de vorst precies zo dat de helft van zijn lichaam, van de voeten tot de buik, onder het altaar kwam te liggen, en de andere helft, van de borst tot het hoofd, onder de voeten van de priester die de mis opdroeg. In opdracht van Filips II had in 1574 de translatie plaats naar het klooster van het Escuriaal.

Keizer Karel leefde in Yuste allerm minst als een monnik of een kluizenaar en al evenmin leefde hij er in versterving. Hij leefde er als een grand seigneur en was omringd door een vijftigtal personeelsleden. Dagelijks had hij contact met zijn dokter Mathys, zijn secretaris en voorlezer Willem Van Male, zijn secretaris Martin de Gaztelu en zijn biechtvader Juan Regla. Hij stond op omstreeks 10 u, communieerde, volgde de hoogmis en luisterde in de namiddag naar een sermoen. Hij bracht de dag door met lezen of praten met zijn secretaris, indien mogelijk maakte hij een wandeling in de tuin, pratend of mediterend. Zijn geliefkoosde auteurs waren Sint Augustinus, Boëthius, de Spaanse mystici, Philippe de Commynes, Julius Caesar, Polybius, Tacitus, Thucydides en boeken over astronomie. Hij bezat ook een uitgebreide verzameling uurwerken.

In 1809 werd het klooster van Yuste door Franse soldaten onder leiding van maarschalk Victor in brand gestoken en nagenoeg volledig verwoest. Enkele jaren later, onder de regering van Mendizabal, werden de ruïnes openbaar verkocht.

In 1941 droegen de eigenaars de overwoekerde overblijfselen over aan de Spaanse staat. In 1958, 400 jaar na de dood van de keizer, werd het klooster door architect José Manuel Gonzalez Valcaral volledig gerestaureerd en in vruchtgebruik gegeven aan de Orde van de Hiëronymieten.

We hebben ooit eens ergens gelezen dat er een grote gelijkenis zou zijn tussen het geboortehuis van keizer Karel en zijn woning in Yuste. Maar in de loop van de geschiedenis is zijn geboortehuis in Gent verdwenen en zijn woning in Yuste werd totaal verwoest. Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, om daar een uitspraak over te doen.

In Yuste kan men alleen de bovenverdieping van de woning van Karel V en de kloosterkerk met het hoog geplaatste altaar bezoeken (100 peseta's), doch slechts om het paar uur is er een rondleiding.

Daniël VAN RYSSEL

BIBLIOGRAFIE

Verleden jaar verscheen een boek dat de Gentse heemkundigen in de hoogste mate zal interesseren, wij hebben het over “**Archiefbeelden Gent-Centrum**”. Aan de hand van 9 wandelingen door het Gent van toen krijgen wij een boeiend beeld van onze stad zoals ze vroeger was en dat was veel menselijker dan nu het geval is. Deze interessante wandelingen worden geïllustreerd door meer dan 200 foto's. Velen onder hen zullen voor tal van lezers een revelatie zijn. En van wie zijn die foto's afkomstig? Zo danig veel mogelijkheden zijn er niet. U hebt het misschien al geraden, van Frans Van Bost. Wij gaan hem het affront niet aandoen hem aan onze lezers voor te stellen, want welke heemkundige kent Franske niet ?

Bij iedere foto is er een verhelderende tekst van Ginette Desmet, dit alles gecoördineerd door Beatrix Baillieul.

Het boek heeft een formaat van 16,5 x 23,5 cm. en telt 128 bladzijden. Het kost 690 fr. en is te bekomen in de boekhandel.

Als ge weet welke zotte prijzen men tegenwoordig moet betalen voor een foto van het oude Gent en dat u ze hier aangeboden krijgt aan nog geen 3,50 fr. 't stuk, dan weet gij meteen wat u te doen staat.

Eén opmerking: wij hebben de indruk gekregen dat het mogelijk moest zijn om van tal van deze foto's een zuiverder afdruk te maken. Dat zou de prijs misschien wat doen stijgen hebben, maar dat zou men er graag voor over gehad hebben. Dat het beter kan is te zien in het boek van Jean Ray “Dat was een tijd” waarin ook tal van oude foto's afgedrukt staan. Tussen haakjes gezegd, dit kostelijk boek is nog steeds te bekomen in ons Documentatiecentrum.

Deze opmerking mag in geen geval een rede zijn om zich dit boek niet aan te schaffen, voor zover gij dat al lang niet zou gedaan hebben.

Wij hebben het hier vroeger reeds geschreven: wij geloven niet dat er in heel ons land één stad is waar zoveel over geschreven wordt als over Gent. Sinds een tiental jaren is het een onafgebroken stroom van interessante publicaties. Het enig nadeel van deze overvloedige rijkdom is dat slechts weinigen het zich kunnen veroorloven dit alles aan te kopen, maar dit probleem wordt iets minder erg als men weet dat ons Documentatiecentrum beschikt over praktisch al deze werken.

Een recente zeer waardevolle aanwinst in deze reeks is “**Het Prinselijk Hof ten Walle in Gent**”. Het Hof ten Walle dat bij de Gentenaars beter bekend is als het “Prinsenhof”, zij het dan ook dat deze benaming van veel latere datum is.

Maar hoe zag dat Prinsenhof er in werkelijkheid uit? Hoe was het begrensd? Met welk huidig stratenpatroon stemde deze begrenzing overeen? Allemaal, zéér, zéér vaag. Voor veel Gentenaars beperkt het Prinsenhof zich tot de Don-

kere Poort, maar dat is natuurlijk een beetje te simpel. Een volledig zuiver beeld van wat het ooit is geweest zal men nooit krijgen, want te veel onderdelen zijn definitief verloren gegaan zonder sporen achter te laten. Anderzijds werd er nooit een globale studie gemaakt van dat wat wel achterhaalbaar was. Het is de verdienste van de Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie, die deze studie uitgegeven heeft, een aanvang te maken met deze immense taak.

De medewerkers citeren is ondoenlijk, er zijn er meer dan 50. Beperken wij ons tot de vermelding dat de wetenschappelijke leiding berustte bij Marie Christine Laleman.

Aan deze studie werkte deze ploeg bijna 2 jaar. Aan de hand van een 15-tal hoofdstukken krijgt men een overzicht van de geschiedenis van dit domein vanaf het begin van de 13e eeuw tot nu.

Het is geen droge wetenschappelijke studie, ook zeer veel boeiende details over het dagelijks leven in een dergelijk hof komen aan bod: hoe zagen de kamers er uit, hoe werden zij versierd, wat at men, wat dronk men, hoe ontspande men zich, wie verbleef er, wie kwam er als gast, hoe loste men bepaalde hygiënische problemen op (of trachtte men ze op te lossen) ? En zo veel andere zaken meer.

Wij kunnen het allemaal niet vertellen, u moet het boek lezen.... en bekijken, want het bevat meer dan 170 afbeeldingen.

Dat deze studie in bredere kringen zeer gewaardeerd werd moge blijken uit het feit dat de "Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon", die dit jaar haar 90-jarig bestaan viert, haar tweejaarlijkse "Herman Delaunois-prijs" toegekend heeft aan de "Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie". Deze prijs werd in naam van deze Vereniging uitgereikt door Gouverneur Herman Balthazar in het Pand op 21 oktober 2000.

Formaat van het boek: 21 x 29,5 cm. - 272 bladzijden. Prijs: 900 fr. Een absolute aanrader.

Wie moeilijkheden mocht ondervinden om het zich aan te schaffen in de boekhandel kan nog altijd contact nemen met de "Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie" - Vijfwindgatenstraat 2 te 9000 Gent. Telefoon: 09.226.23.55

"Oude Koninglyke Gilde Sint-Rochus" is een boek dat in eigen beheer uitgegeven werd door penningkundige Huguette Taymans.

In de 19e eeuw waren er in Gent tal van kruisboogmaatschappijen, waaronder de nu nog bestaande in 1820 gestichte Sint-Rochusgilde.

In haar archief berusten nog 55 medailles uit de 2e helft van de 19e eeuw, waaronder 42 zogenaamde prijmedailles.

Het boek bevat een grondige studie van elk van deze medailles. Van iedere medaille is er een afbeelding, voorzijde en keerzijde, met een gedetailleerde beschrijving: aard van het metaal, diameter, gewicht, merken. En vanzelfsprekend de historische context. Interessant is ook dat bij verschillende medailles

een bibliografie vermeld wordt, zoals "Gazette van Gent", 27 & 28 juni en 16 juli 1870. Stadsarchief Gent, reeks V nr. 244 en 277.

Interessant en niet alleen voor penningkundigen.

Het boek heeft een formaat van 21 x 29,5 cm. en is enkel te bekomen door overschrijving van het bedrag van 380 fr. op Rekening N° 448-0008811-82 van Huguette Taymans. De verzendingskosten zijn in deze prijs begrepen.

De "Dienst Monumentenzorg" heeft 5 boekjes uitgegeven over de restauraties en de realisaties die hier gebeurden van 1975 tot 2000.

Ze zijn opgevat als gidsboekjes die elk een bepaalde wandeling beschrijven.

Circuit 1 behandelt de Kuip binnen de grote Leiebocht.

Circuit 2: het zuidelijk deel van de Kuip en het Sint-Pietersdorp.

Circuit 3: Overleie.

Circuit 4: het Patershol en de noordelijke centrumwijken.

Circuit 5: Overschelde, Sint-Pieters-Aalst en Sint-Pieters-Aaigem.

Deze boekjes hebben een formaat van 16 x 28 cm. en bevatten 28 tot 44 pagina's. Wat die boekjes bijzonder interessant maakt is het 300-tal foto's dat er in afgedrukt staat.

Iedereen zal wel niet even gelukkig zijn met bepaalde "realisaties", want tal van miskleunen, waaronder het modern gedrocht dat het zicht op de Lievekaai verminkt, worden er in opgehemeld.

Maar alleen al wegens de talrijke foto's zijn die boekjes hun prijs zeker waard: 150 fr. 't stuk. Die de hele reeks koopt betaalt slechts 600 fr. Te koop in het Stadswinkeltje in het Administratief Centreum aan het Zuid en bij de Dienst Monumentenzorg: Veldstraat 55.

Men meldt ons de nakende verschijning van Wereldtentoonstelling Gent 1913 in metaal vereeuwigd.

Het wordt een uitgave van "Numismatica Gandavensis" en de eerste publicatie die een volledig overzicht zal geven van alle medailles, plaketten, draagpenningen die door en voor een Belgische Wereldtentoonstelling zijn vervaardigd.

Na verschijning komen wij daarop terug.

Bronnen voor de Industriële Geschiedenis. Gids voor Oost-Vlaanderen. (1750-1945).

Dit handboek kwam tot stand door de samenwerking van de vakgroep Nieuwste Geschiedenis van de Universiteit Gent en het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen. Auteur: Nele Bracke.

Het geeft een overzicht van alle huidige kennis van de bronnen die geschikt zijn voor het onderzoek naar het modern proces van industrialisatie.

Formaat: 16 x 24 cm. 424 bladzijden.

Deze uitgave van de Academia Press is te koop in de boekhandel Story-Scienta – Van Duyseplein 8 te 9000 Gent.

H.C.

Pas verschenen!
De Grootboekhouwer van Lieven Bauwens
- Een Gentsche vertellinge -

Noar een verhoalijkske uit 1850 in 't Gentsch van luitenant-kolonel Francies Van Geert, Opgetekend in 't schuun Vloams deur Baron Jules de Saint Genois. Weer' in 't Gentsch "vertaald" deur Eddy Levis.

Het geïllustreerde werkje verscheen in druk (8°, 41 pp.) bij de Letter- en steendrukkerij van de gebroeders De Busscher in de Savaenstraat te Gent. Het is een eerste druk op "groot papier". Het zeldzame exemplaar komt uit de verkoping Vandepierre van 22 november 1957 (catalogusnr.777) Het uitzonderlijk werkje van de Saint Genois komt niet voor in de catalogus van Vander Haeghen.

Het bevat daarbij op één apart ingebonden blad de originele pentekeningen van A.P. Sunaert, die gediend hebben voor de illustraties in het boek. Op de achterzijde van deze tekening staat met potlood geschreven: "*Dessins originaux de Mr. Sunnaert*" (sic)

Op 14 november 1850 gaf baron Jules de Saint Genois een literair-muzikaal en poëtisch avondpartijtje waarop enkele vrienden van de Vlaamse letterkunde en Schone kunsten elkaar vonden. Er werd afwisselend gemusiceerd, gezongen, gedeclameerd en voor de vuist gedicht. Francies van Geert, Luitenant-kolonel op rust, bekend voor zijn Gentse grappen, "*en de uitmuntende wyze waerop hy kluchtjens en vertellingen kon voordragen*" gaf er op de hem zo eigen en vlotte wijze enkele verhaaltjes ten beste die hij onderstreepte met mimiek en gebaren zodat een echte toneelspeler het niet beter zou kunnen.

"De man was een oud braef militair, die veel gezien, veel gehoord en veel onthouden had. Hy begon dus het een en ander van den verleden tyd te verhalen. zoodat iedereen zich rondom hem met belangstelling en nieuwsgierigheid schaerde en hem met de grootste aendacht aenhoorde.

Naturelyke eenvoudigheid en geest, waer gevoel en diepe kennis van het menselijk hart kenschetsen de verscheidene vertellingen die zo liefelyk uit zynen mond vloeien. Hy sprak met zoo veel gemak en schilderde zoo eigenaerdig, dat men zich door het oorspronkelyke der tooneelen, die hy ons voor oogen legde, tevens verlustigd en diep getroffen voelde. Zyne gebaren en de sprekende bewegingen van zyn gelaet versterkten overigens uitnemend veel den indruk zynere woorden op de toehoorders; men zou hem voor den held genomen hebben van ieder zynere verhaelen. Het scheen ons allen dat hem geen tooneelspeler, in dit oogenblik, had kunnen evenaren!"

Een van die verhaaltjes "De Grootboekhouder van Lieven Bauwens" viel da-

nig in de smaak, ook bij de gastheer, dat hij het verhaal optekende.

“Er lag daer zoo veel geest, zoo veel luim, zoo veel echte “vis comica” in gesloten, dat zy aller aendoening wekte. Hoewel in de grond eene alledaegse grap, kwam my deze vertelling, - door den spreker uitgegald zynde, - zoo recht lief, zoo gevoelvol voor, dat ik aenstonds het voornemen opvatte haer aen het papier toetevertrouwen en in het licht te geven, met zoo weinig wyzigingen als maer een opstel vereischt. Misschien zal dit verhaal, by het lezen, een deel van zyne eenvoudige siedijkheid verliezen welke de plaetselyke tongval waerin het voorgedragen werd, er aen gaf. Doch blijft het in de grond zijne Vlaemsche echtheid bewaren en derhalve ook het kenmerk van eene eigenaerdige bron.

De spreker zal ons verschoonen indien wy de taek zoo gebrekkig uitvoeren; wy zyn slechts aen onze herinnering overgelaten; by eene volgende gelegenheid zullen wy eenen snelschryver bespreken, opdat de vertelling van de geestigen verhaler onverminkt voor zyne toehoorders bewaerd blyve.”

Baron Jules de Saint Genois, Gent, 31 december 1850

Toch spijtig dat onze baron geen Gents kon. Maar niet getreurd. In de lente 2000 zette Eddy Levis zich aan het werk om het weinig bekende verhaal dat twee van zijn grote interessepunten aan mekaar koppelde, nl. Industriële archeologie (Lieven Bauwens) en Gents dialect (...de plaetselyke tongval waerin het voorgedragen werd...) zoals de Saint-Genois schrijft, met zo weinig mogelijk wijzigingen naar het Gents te transponeren en samen met de originele tekeningen terug onder de Gentenaars te brengen.

Het boek is “veur de buitenlanders” ruim voorzien van voetnoten en woordverklaringen.

De personen van de Saint Genois (de schrijver), Lieven Bauwens (industrieel), Sunaert (de illustrator) en luit.-kol. Francies Van Geert (de verteller) worden toegelicht.

De publicatie is een V.I.A.T.-uitgave en verschijnt enkel op 100 genummerde en gehandtekende exemplaren t.g.v. de Gentse Feesten 2000. Het is alleen te verkrijgen in de museumwinkel van het M.I.A.T., Museum voor Industriële Archeologie en Textiel, Minnemeers 9 9000 Gent aan 250fr. (Geen verzendingen!)

VRAAG EN ANTWOORD

De heer **Karel Ossieur** vraagt het volgende:

“Sinds 13 jaar wonen wij in de Witbakkerstraat in St-Denijs-Westrem. Waar ik ook zocht om de betekenis te kennen van deze straatnaam, nergens vond ik een antwoord. Volgens een bepaalde bron zou die straat vroeger de Neerstraat genoemd hebben, maar zekerheid had men niet.”

Welke lezer kan hier helpen?

De heer **R. Comyn** is reeds 20 jaar bezig met alles op te zoeken over de schilder Cesar De Cock (1823-1904). Wie hierover foto's, brieven, enz. bezit gelieve in contact te treden met vraagsteller. Adres: Zandvoordestraat 54 – 8902 Ieper. Telefoon: 057.20.95.54.

Dr. L. Dierickx (Aalst) schrijft ons:

“Naar aanleiding van het artikel over de bevrijding van Gent (G. T. 2000 – N°3 – p.145) door Victor Antheunis, herinner ik mij dat één of meerdere personen (Duitsers of “Zwarten”?) zich verschanst hadden in een hotel (Terminus?) aan het Wilsonplein. Zij werden toen belegerd (door weerstanders of geallieerde soldaten?), zodat zij zich, na wat over een weer schieten, na een tijdje overgaven.

Er stonden toen veel Gentenaars, waaronder ikzelf als kleine jongen, dat schouwspel gade te slaan, niettegenstaande het gevaar hieraan verbonden.

Nu is mijn vraag: kan iemand van onze lezers hier meer informatie over verschaffen?”

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Dirk Jurrjens** (Granada) stuurde ons de volgende anekdote: “In Juli 1929 was Albert Einstein op doorreis in België en verbleef te Gent in het Post-Hotel op de Kouter.

Hij had een taxi besteld en toen deze kwam aangereden kon hij (de taxi) de ingang van het hotel niet bereiken omdat een grote verhuiswagen de weg versperde.

De portier Ludovic, in livrei, maakte zich kwaad en riep na enkele ogenblikken ongeduldig: “Oast tier nog lang zal dure, zal tier rap gedoan zijn.”

Einstein legde plots zijn hand op de mouw van Ludovic en vroeg of hij dat nog eens wilde herhalen. Deze deed dit, maar deze maal in zijn "soldatenduits" uit 1914-1918. (Ik bespaar u deze vertaling). Dezelfde avond schreef Einstein aan zijn vriend Niels Bohr (de brief werd later teruggevonden) dat hij van een portier van een Gents hotel een andere interpretatie had gehoord betreffende de relativiteit van de tijd."

Van de heer **Eric Van de Velde**, Voorzitter van de vereniging "Zonder naam, niet zonder hart" ontvingen wij de volgende interessante aanvullingen:

In de bijdrage van Mevrouw H. Taymans in Ghendtsche Tydinghen, nummer 29/5» van 15 september over «Enkele numismatische herinneringen aan de Familie Verbessem», werd de belangrijke filantropische activiteit van Charles Verbessem onderstreept als lid van de toenmalige menslievende kring *De zonder naam, niet zonder hart*.

Naar aanleiding hiervan kwam het me passend voor eraan te herinneren dat deze vereniging, die zich sedert 1855 inzet voor arme en kansarme mensen in het Gentse, nog steeds bestaat. Mettertijd koninklijk geworden en sedert 1946 omgevormd tot een vereniging zonder winstoogmerk, is deze kring één van de oudste nog steeds actieve filantropische verenigingen in onze stad. Hij is blijkbaar de eerste lekenvereniging die te Gent met dit doel werd gesticht.

Charles Verbessem, sedert 1866 secretaris van de *Zonder Naam*, volgde F. Dierman-Seth als voorzitter van de kring op in 1881. Onder zijn enthousiast en doorzettend voorzitterschap heeft de werking van de kring, volgens de annalen, beslist een zeer vruchtbare periode gekend. Na zijn overlijden, in 1899, nam senator Camille De Bast het roer over.

Het ontstaan, in het midden van de negentiende eeuw, van *Les sans nom, non sans coeur - De zonder naam, niet zonder hart* moet gezien worden tegen de historische en sociale achtergrond van het toenmalige Gent als belangrijke industriestad met een grote doch zeer arme werknemersbevolking, die volledig blootgesteld was aan de minste economische tegenslag en geen beroep kon doen op sociale tegemoetkomingen, laat staan op sociale zekerheid, zoals we die nu kennen.

Van bij zijn ontstaan deelde de kring *De zonder naam* in de eerste plaats voedsel, klederen, dekens, beddengoed, brandstoffen uit aan de mensen, groot en klein, die het nodig hadden. De financiële middelen hiervoor kwamen zowel van haar leden en als van donateurs. Uiteraard waren het vooral betergestelden die zich belangloos en onvermoeibaar inzetten voor *De zonder naam, niet zonder hart*: grootnijveraars, intellectuelen, de gegoede burgerij. Ze wensten echter, van meet af aan, dat hun filantropische inzet discreet en belangloos zou worden gehouden. Achter de benaming van de kring schuilt trouwens deze bescheiden fierheid.

Oorspronkelijk heette de kring eenvoudigweg *De zonder naam* (*Les sans nom*). Het tweede luik van de benaming kwam er echter snel bij, na een korte woordenwisseling die geschiedenis maakte. Toen een steunlijst voor de kring aan een vooraanstaande Gentenaar werd voorgelegd en deze zich laatdunkend uitliet "Maar ik zie op deze lijst geen mensen van naam", werd hij terechtgewezen met: "Zonder naam, misschien, maar niet zonder hart."

De leden deden inderdaad, elk op hun beurt, oproepingen en omhalingen om de kas verder te spijsen. Ze richtten concerten in, feesten en bals, tombola's. Vaak ging dat gepaard met heel wat vertoon. Zo waren er carnavaleske cavalcades, grote optochten met muziek, waar mensen met collectebussen bij liepen.

De kring richtte ook volksrefters en hulpkassen op, financierde de bouw van sociale woningen (zoals een drietal in de Prosper Claeysstraat), stichtte in 1859 de nog steeds bestaande Sint-Machariusschool, gaf studiebeurzen, verstrekte gereedschap aan vaklieden die zich wilden vestigen, e.d.m. *Les sans nom* genoot aldus heel wat aanzien in Gent en stond bekend om zijn wijdvertakte liefdadige bemoeiingen en zijn ruime geest van verdraagzaamheid.

Uit erkentelijkheid voor al die inspanningen heeft de stad Gent op het einde van de negentiende eeuw een straat genoemd naar de vereniging: de Zonder-naamstraat, een zijstraat van de Dampoortstraat. In 1980 werd het geheel van de steun die tot dan toe verleend werd door *De zonder naam* op twee miljoen goudfrank geschat.

Met het verdwijnen van de verouderde katoenindustrie en de armzalige beluiken eromheen, doch vooral dank zij de maatschappelijke evolutie in het algemeen, heeft de menslievende kring *De zonder naam. niet zonder hart* geleidelijk aan een andere rol gekregen. De geestesgesteldheid van zijn leden is echter ongewijzigd gebleven. Met de voorhanden geldelijke middelen (lidgelden en giften) wordt heden vooral discreet hulp verleend aan stadsgenoten die in stille armoede leven. In de kerst- en nieuwjaarperiode wordt jaarlijks ook een bijzondere tussenkomst verwezenlijkt ten gunste van een ruimere groep minderbedeelde, verlaten of vereenzaamde mensen.

NOG ENKELE HERINNERINGEN AAN MICHEL CASTEELS

Toen ik de bijdrage las van Robert Vanhuffel over Michel Casteels, in G.T. 2000 nr. 4, leek het mij gepast nog enkele herinneringen neer te schrijven over deze merkwaardige Gentse figuur. Niemand zal er wellicht aan twijfelen dat Michel Casteels thuishoort in de galerij Bekende Gentenaars waarvan er de laatste jaren ons teveel en te vroeg ontvallen zijn.

Zij die Michel nooit zijn tegengekomen in Gent, bij een of andere gelegenheid, zijn eerder schaars. Op de meest onverwachte plaatsen dook hij op.

Eindeloos kon hij anekdoten vertellen, vooral over zijn jarenlange loopbaan als journalist. Eén ervan is mij nog altijd bijgebleven. Ik laat ze hem zelf vertellen: “Toen ik nog als sportverslaggever bij de krant Het Volk werkte, moest ik dikwijls wielervedstrijden volgen. Bij een bepaalde wedstrijd was ik toevallig met mijn wagen in de publiciteitskaravaan terecht gekomen die voor de renners uitreed. Het was toen gebruikelijk dat er vanuit die karavaan allerlei publiciteitsmateriaal naar de toeschouwers langs de kant van de weg gegooid werd zoals doosjes lucifers, sleutelhangers, enz. Die dag was ik zwaar verkouden en “ ‘t woater ziekte uit mijne neuze gelijk een fonteine”. Ik had me dan ook goed voorzien van papieren zakdoekjes. Tijdens het rijden gooide ik de gebruikte en doorweekte zakdoekjes naast mij in de wagen tot er zich na verloop van tijd een behoorlijke hoop had gevormd. Tijd om te stoppen om die dingen in een vuilnisbak te gooien had ik niet. En toen kreeg ik een idee, ik draaide het venster open en gooide een voor een de drijfmaten zakdoekjes naar buiten. Het publiek langs de weg, dat dacht dat ik gadgets naar hen gooide, grabbelde ernaar dat het een lust was.”

Ieder jaar wordt door de Stad Gent, ter gelegenheid van de Gentse Feesten, een cursiefjeswedstrijd ingericht. Van bij het begin maakte Michel Casteels deel uit van de jury. Na zijn overlijden, in oktober 1996, kreeg de wedstrijd de naam: “Michel Casteelsprijs voor cursiefjes”. Bij die gelegenheid schreef ik een cursiefje dat aan hem gewijd was. Tijdens de prijsuitreiking van het winnend cursiefje, in december 1997, werd het als een postuum eerbetoon voorgelezen door Machar Van Geyt. De tekst luidde als volgt:

HERINNERINGEN AAN EEN ZACHT ANARCHIST

Het was bitter koud die Sinterklaasavond. De ijzige noorderwind gierde langsheen de gevels van de huizen in het stadscentrum. Enkele weken daarvoor had ik tussen mijn post een uitnodiging gevonden om de viering van de winnaar van de Cursiefjes-wedstrijd bij te wonen. Mijn gewoonte om bij dergelijke gelegenheden minstens een half uur te vroeg te zijn, speelde die keer duidelijk in mijn nadeel. De vrieslucht dwong me een drankgelegenheden in de buurt van

het stadhuis binnen te stappen. Tijdens het nippen aan een hart- en ledenverwarmende hete koffie zwaaide plots de deur van de gelagzaal open. In de deuropening, die even een straal kille lucht binnenliet, verscheen het silhouet van een Bekende Gentenaar. Boven zijn openstaande mantel was een sjaal gedrapeerd die eerder als sieraad dan als kledingstuk diende. Met zijn, door de koude betraande ogen, monsterde hij heel even de aanwezigen en liet zich dan op een zitbank langsheen de muur neervallen. Zonder dat hij ook maar iets gevraagd had pootte de cafébaas een bord rijstepap en een glaasje jenever op het tafeltje voor hem neer. De verbazing in de ogen van het koppel aan het naburig tafeltje, bij het zien van de ongewone consumptie, sprak boekdelen. De vraag die hij verwachtte maar nog niet het stadium van het verbale had bereikt, hoorde ik hem spontaan beantwoorden met: "Dit is nu mijn vast dagelijks rantsoen. 's Morgens drie speculaasjes met een kop koffie en 's avonds een bord rijstepap met een druppeltje." "En met een gouden lepeltje, gelijk hierboven" met de wijsvinger in die richting wijzend. "Op dit rantsoen leef ik al jaren" verduidelijkte hij nog ongevraagd.

Wanneer ik hem even later in de zaal van het stadhuis zag binnenkomen, prijkte tussen zijn lippen een kanjer van een dampende sigaar. Een van het soort waarop zelfs Winston Churchill in zijn tijd jaloers zou geweest zijn. Van een rookverbod in openbare plaatsen had hij ofwel nog nooit gehoord, ofwel had hij er duidelijk lak aan. Minuten later, op het kritieke moment wanneer de as van zijn Havannastok dreigde onder invloed te komen van de aantrekkingskracht van de aarde, doorpriemden zijn guitige ogen vruchteloos de ruimte op zoek naar een geschikt recipiënt om er het resultaat van zijn ondeugd in kwijt te kunnen. "Ze hebben hier nog geen serieuze asbak in dit etablissement" orakelde hij met enig gevoel voor het theatrale naar de inmiddels halfvol gelopen zaal. Een enigszins beduusde zaalwachter, na eerst nog vlug in een belendend lokaaltje het gezochte attriboot te hebben opgevist, schoot hem net op tijd ter hulp onder het haast onhoorbaar prevelen van een "Eigenlijk mag je hier niet roken Michel." Maar wie zou het aandurven een zo'n sympathieke figuur zijn sigaar te ontzeggen. Zeker een eenvoudige zaalwachter niet.

Enkele maanden later las ik in de krant het bericht dat zijn overlijden meldde. De bijgaande foto van de strooiwijde van het crematorium liet een goedgevulde tafel met boordevolle jeneverglaasjes zien. Hij had dan toch zijn belofte gehouden die hij dikwijls, spottenderwijze, tijdens zijn leven had gedaan "dat diegene die naar zijn begrafenis zouden komen een druppel zouden krijgen.". Dit was Michel Casteels ten voeten uit. Dit was zijn levensstijl. De stijl van een zachte anarchist.

Bedankt voor alles, Michel, en vaarwel, of ... misschien wel tot weerziens bij een glaasje jenever en een bord rijstepap met een gouden lepeltje.

David MAES

ZO WAS HET VROEGER

Nu het ARCA-theater.